

VALENCE SLOVES V PRAŽSKÉM ZÁVISLOSTNÍM KORPUSU

Zdeňka Urešová

ÚSTAV FORMÁLNÍ
A APLIKOVANÉ LINGVISTIKY

**STUDIES IN COMPUTATIONAL
AND THEORETICAL LINGUISTICS**

Zdeňka Urešová

VALENCE SLOVES V PRAŽSKÉM ZÁVISLOSTNÍM KORPUSU

Published by Institute of Formal and Applied Linguistics
as the 8th publication in the series
Studies in Computational and Theoretical Linguistics.

Editor in chief: Jan Hajič

Editorial board: Nicoletta Calzolari, Miriam Fried, Eva Hajičová,
Aravind Joshi, Petr Karlík, Joakim Nivre, Jarmila Panevová,
Patrice Pognan, Pavel Straňák, and Hans Uszkoreit

Reviewer: Prof. PhDr. Slavomír Ondrejovič, DrSc.

This book has been printed with the support of the projects MSM0021620838 and LC536
of The Ministry of Education of the Czech Republic.

Copyright © Institute of Formal and Applied Linguistics, 2011

ISBN 978-80-904571-0-2

Poděkování

Tato kniha vznikla na základě mé disertační práce vytvořené v rámci doktorského studia v oboru I-3 Matematická lingvistika, které probíhalo v Ústavu formální a aplikované lingvistiky Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

Chtěla bych poděkovat především vedoucí mé disertační práce, prof. Evě Hajičové, za cenné rady a připomínky poskytované nejen při vzniku disertace, ale i při psaní této knihy. Ráda bych poděkovala také prof. Jarmile Panevové za odborné konzultace a pečlivé posuzování textu práce. Prof. Panevová má rovněž velkou zásluhu na vzniku slovníku PDT-Vallex, a to nejen jako jeden z autorů Funkčně generativního popisu, ale i jako aktivní účastník a arbitr diskusí nad problémy při anotaci Pražského závislostního korpusu (PDT). Ráda bych poděkovala také doc. Markétě Lopatkové za doporučení, která vedla k důležitým doplněním konečného textu. Ráda bych poděkovala také kolegům dr. Petru Pajasovi za prvotní formální zpracování zápisu formátu hesla a za programování kontrol anotace PDT a prof. Janu Hajičovi a RNDr. Eduardu Bejčkovi za technickou pomoc, bez které by tato kniha jistě nemohla ve své současné podobě vzniknout.

Tato publikace vznikla za podpory následujících projektů: Diateze a transformace povrchového vyjádření valenčních doplnění (GAUK 52408/2008), Moderní metody, struktury a systémy informatiky (projekt Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky MSM0021620838), Vybudování a provoz českého uzlu panevropské infrastruktury pro výzkum (LINDAT-Clarin, LM2010013) a Mnohojazyčná univerzální anotace lingvistických dat (Kontakt, ME09008).

V Praze dne 2. prosince 2011

Obsah

Seznam obrázků	viii
Seznam transformačních pravidel	xii
Seznam tabulek	xv
1 Úvod	1
2 O valenci	5
2.1 Valence – pojem a pojetí	5
2.2 České valenční slovníky	10
2.2.1 Slovníky BRIEF a VerbaLex	10
2.2.2 Slovník Slovesa pro praxi	12
2.2.3 Český syntaktický lexikon	12
2.2.4 Slovník VALLEX	13
2.3 Vztah závislosti	17
2.4 Závislostní struktura věty ve FGP	18
2.5 Valence ve FGP	19
2.5.1 Kritérium pro rozlišování aktantů a volných doplnění	21
2.5.2 Kritérium pro rozpoznání obligatornosti a fakultativnosti valenč- ních doplnění	22
2.5.3 Princip posouvání	24
3 Valenční slovník PDT-Vallex	27
3.1 Pražský závislostní korpus (PDT)	28
3.2 Obsah PDT-Vallexu	32

3.3	Heslo valenčního slovníku	34
3.3.1	Vztah dat v PDT a hesel ve slovníku	34
3.3.2	Obsah valenčního hesla	34
3.4	Tektogramatické lema a valence	37
3.5	Valenční rámec a význam	38
3.5.1	Základní kritéria a zachycení významového rozdílu	38
3.5.1.1	Významový rozdíl a různé rámce	39
3.5.1.2	Významový rozdíl při identickém popisu rámce	40
3.5.2	Dvě dimenze rozlišování významu	41
3.5.3	Odlišení základních a přenesených významů	42
3.5.4	Odlišení přenesených a frazeologických významů	45
3.5.5	Některé další problémy spojené s významem	47
3.5.5.1	Vyjádření stavu	48
3.5.5.2	Patiens vs. sémanticky vyhraněné funktory	50
3.6	Počet členů rámce	51
3.7	Označování členů rámce	52
3.8	Charakteristiky členů rámce (obligatornost)	57
3.9	Povrchové realizace (formy)	58
3.9.1	Povrchové vyjádření rámce	58
3.9.2	Možnosti povrchové realizace valenčních rámců	60
3.9.2.1	Realizace přímým pádem	62
3.9.2.2	Realizace předložkovým pádem	62
3.9.2.3	Realizace vedlejší větou	63
3.9.2.4	Realizace infinitivem slovesa	64
3.9.2.5	Realizace třídou slov v dané formě	64
3.9.2.6	Realizace konkrétním slovem, frází nebo její částí	64
3.9.2.7	Specifická omezení povrchové realizace slovesa a dalších částí slovesné konstrukce (mimo valenční doplnění slovesa)	65
3.9.2.8	Morfologické lema	66
3.9.3	Zápis povrchové formy ve valenčním rámci	68
3.9.3.1	Zápis povrchové závislosti	69
3.9.3.2	Navazování závislých uzlů	69

3.9.3.3	Zápis slovnědruhových a morfematických vlastností . . .	70
3.9.3.4	Zkrácený zápis pro předložkové vazby	78
3.9.3.5	Zápis analytické funkce	79
3.9.3.6	Alternativy povrchové realizace	79
3.10	Ilustrativní příklady v rámci	80
3.11	Poznámky v rámci	82
3.12	Vznik PDT-Vallexu a anotace PDT	82
4	Diateze	87
4.1	Diateze jako lingvistický jev	88
4.2	Diateze z pohledu valenčních slovníků	91
4.3	Transformační pravidla pro diateze	92
4.3.1	Kompozice transformačních pravidel	96
4.3.2	Přepisovací pravidla pro valenční rámec	98
4.3.2.1	Podmínka přepisovacího pravidla	98
4.3.2.2	Akční část přepisovacího pravidla	100
4.3.3	Obecná pravidla společná pro všechny diateze	103
4.4	Realizace diatezí transformačními pravidly	105
4.4.1	Aktivní (primární) diateze	106
4.4.2	Pasivní diateze	107
4.4.2.1	Pasivní opisná diateze v dějovém významu (passive)	107
4.4.2.2	Pasivní reflexivní diateze (reflpas)	123
4.4.3	Rezultativní diateze	137
4.4.3.1	Konstrukce <i>mít</i> s participiem trpným, subjektové a nesubjektové (result-sb, result-nonsb)	137
4.4.3.2	Konstrukce <i>být</i> s participiem trpným (result-copula)	146
4.4.4	Recipientní diateze (recipient)	150
4.4.5	Dispoziční diateze (dispositional)	153
4.4.6	Kauzativní diateze	156
4.4.7	Reciprocita (reciprocal-X-Y)	158
4.4.7.1	Reciprocita a její zpracování jako diateze	158
4.4.7.2	Omezení tvorby reciprocity vs. forma vyjádření	160
4.4.7.3	Reciprocita ve slovníku VALLEX	161

4.4.7.4	Reciprocita v PDT-Vallexu a PDT	162
4.4.7.5	Nové zachycení reciprocity ve slovníku a v anotaci . . .	166
4.4.7.6	Transformační pravidla pro reciprocity	174
5	Závěr	195
	Summary	199
A	PDT-Vallex	201
	Literatura	215
	Rejstřík	227

Seznam obrázků

2.1	Příklad hesla ze slovníku BRIEF	11
2.2	Příklad části hesla slovníku <i>Slovesa pro praxi</i> (sloveso <i>dopadnout</i>)	13
2.3	Příklad slovníkového hesla z valenčního slovníku H. Skoumalové (Skoumalová, 2001, kap. 4.1, s. 14)	14
2.4	Příklad slovníkového hesla a jeho grafické podoby přístupné přes internet ve slovníku Vallex	15
3.1	Ukázka tektogramatické anotace v PDT: <i>Některé kontury problému se však po oživení Havlovým projevem zdají být jasnější.</i>	31
3.2	Ukázka analytické anotace v PDT (stejná věta jako na obr. 3.1)	32
3.3	Propojení rovin anotace v PDT	33
3.4	Příklad hesla v PDT-Vallexu, webový formát (sloveso <i>věřit</i>)	35
3.5	Rozlišení stavového a nestavového významu v anotaci vět <i>Agentura se rázem ocitla v bankrotu.LOC.state vs. Ve Šternberském paláci.LOC se ve štukové vrstvě.LOC ocitly vzácné výjevy.</i>	48
3.6	Anotace frazeologického spojení: <i>Před zápasem mi běhal mráz po zádech</i>	68
3.7	Uživatelské rozhraní slovníku PDT-Vallex v TrEdu	85
3.8	Postupné „přibývání“ fakultativních aktantů u slovesa <i>snížit</i>	86
4.1	Možné schéma aplikace transformačních pravidel užitých při aplikaci na generování vět	93
4.2	Příklad transformačního pravidla	97
4.3	Tektogramatická a analytická reprezentace děje (opisné pasivum): <i>Dítě je ve společnosti stavěno na první místo</i>	108
4.4	Tektogramatická a analytická reprezentace stavu (rezultativ s <i>být</i>): <i>Usnesením je koordinací pověřen ÚNMS</i>	109

4.5	Dějová opisná pasivní diateze s jediným aktantem v rámci (<i>postupovat</i>): <i>...bude jednotně postupováno proti dopingů</i>	111
4.6	Dějová opisná pasivní diateze s patientem v dativu (<i>vyhovět</i>): <i>Jejich požadavkům bylo vyhověno</i>	112
4.7	Dějová opisná pasivní diateze s aktorem a s patientem v akuzativu (<i>zadržet</i>): <i>Lékař byl zadržen policisty 17. prosince</i>	113
4.8	Dějová opisná pasivní diateze s patientem v genitivu (na povrchu zachovaným, <i>dosáhnout</i>): <i>V podružných otázkách bylo dosaženo shody.</i>	115
4.9	Dějová opisná pasivní diateze s patientem v akuzativu a efektem s vazbou <i>jako</i> s akuzativem (<i>vnímat</i>): <i>Výměna by byla vnímána jako politický neúspěch strany</i>	116
4.10	Dějová opisná pasivní diateze s adresátem v akuzativu (<i>podrobit</i>): <i>Kontrola byl podroben každý provoz</i>	118
4.11	Dějová opisná pasivní diateze s efektem v akuzativu (<i>napsat</i>): <i>O SPT bylo mnoho napsáno</i>	119
4.12	Dějová opisná pasivní diateze s funktoem DPHR (<i>udělat tečku</i>): <i>Tečka byla udělána za mezinárodními cenami pro naše podniky</i>	120
4.13	Dějová opisná pasivní diateze s funktoem CPHR (<i>uložit napomenutí</i>): <i>Napomenutí může být uloženo občanům Jirkova</i>	121
4.14	Anotace opisného pasiva se slovesem <i>dotknout se</i> : <i>Vypořádáním nebylo dotčeno základní jmění podniku</i>	122
4.15	Pasivní reflexivní diateze s jediným aktantem v rámci (<i>postupovat</i>): <i>U nás by se postupovalo důsledně</i>	127
4.16	Pasivní reflexivní diateze s patientem v dativu (<i>tleskat</i>): <i>Na nádvoří se totiž tleskalo intenzivně dobrým výkonům</i>	128
4.17	Pasivní reflexivní diateze s aktorem a patientem v akuzativu v rámci (<i>stavět</i>): <i>lodě se dnes stavějí ...</i>	129
4.18	Pasivní reflexivní diateze s aktorem a patientem v genitivu (<i>užívat</i>): <i>Pokud se dříve užívalo silných slov,</i>	130
4.19	Pasivní reflexivní diateze s aktorem a patientem v akuzativu a efektem s vazbou <i>jako</i> s akuzativem (<i>hodnotit</i>): <i>Hodnotí se to jako úspěch.</i>	132
4.20	Pasivní reflexivní diateze, adresát v akuzativu, sloveso <i>léčit</i> : <i>Václav Havel se léčil v Želivu</i>	133

4.21 Pasivní reflexivní diateze, efekt v akuzativu, sloveso <i>vědět</i> : <i>O Anglii se to dosud nevědělo</i>	135
4.22 Pasivní reflexivní diateze s funktoem DPHR (<i>vést řeči</i>): <i>Řeči se vedou</i> .	136
4.23 Pasivní reflexivní diateze s funktoem CPHR (<i>podávat žádost</i>): <i>Žádost se podává do října</i>	137
4.24 Analytické formy rezultativu se slovesem <i>mít</i> : <i>Nemá natrénováno, mají právo zaručeno, mám potvrzeno, (že) jednal</i>	140
4.25 Rezultativ se slovesem <i>mít</i> , sloveso <i>natrénovat</i> : <i>Žáci mají běh natrénován</i>	141
4.26 Tektogramatická a analytická reprezentace se slovesem <i>pronajmout</i> : <i>...mě-la část prostor pronajatu Pražská Mozartova nadace</i>	144
4.27 Tektogramatická a analytická reprezentace stavu (rezultativ s <i>být</i>): <i>Usnesením je koordinací pověřen ÚNMS</i>	147
4.28 Tektogramatická a analytická reprezentace stavu se slovesem <i>promlčet</i> : <i>Minaříkův trestný čin byl v době trestního řízení již promlčen</i>	148
4.29 Tektogramatická a analytická reprezentace stavu se slovesem <i>zastoupit</i> : <i>Míra inteligence je v populaci zastoupena podle Gaussovy křivky</i>	149
4.30 Dispoziční modalita (<i>pracovat</i>)	155
4.31 Tektogramatická a analytická reprezentace kauzativní konstrukce se slovesem <i>nechat</i> : <i>...nárok si nechala Chadimová potvrdit</i>	159
4.32 Reciproční vztah mezi ACT a PAT, sloveso <i>vycházet</i> : <i>Ruckoj a já jsme spolu nevycházeli</i>	160
4.33 Nereciproční užití slovesa <i>znát</i> v PDT: <i>Všichni znali Schumpetera</i>	163
4.34 Reciproční užití slovesa <i>znát</i> v PDT: <i>Znám se dobře s panem Javorským</i>	164
4.35 Anotace recipročního vztahu se slovesem <i>vystřídat se</i> : <i>Ve vedení monarchie se vystřídali všichni sultáni.</i>	174
4.36 Inherentní reciproční vztah mezi aktorem a patientem: <i>setkal se s vůdci stran</i>	177
4.37 Zachycení recipročního užití slovesa <i>vidět</i> v tektogramatické a analytické anotaci: <i>s Ivošem se moc nevidím</i>	180
4.38 Syntakticky vyjádřená reciprocita, podtyp 1 (nominativ – akuzativ), sloveso <i>ničit</i> : <i>Ničili bychom se navzájem</i>	184

4.39 Syntakticky vyjádřená reciprocita, podtyp 1 (nominativ – akuzativ), sloveso <i>ujistit</i> : <i>Obě strany se ujistily navzájem o rozvíjení vztahů</i>	184
4.40 Syntakticky vyjádřená reciprocita, podtyp 2 (nominativ – dativ), sloveso <i>podobat se</i> : <i>Písně se jedna druhé nepodobají</i>	186
4.41 Syntaktické vyjádření reciprocity, podtyp 3 (nominativ – s+instrumentál), sloveso <i>splynout</i> : <i>Psi a děti navzájem splynuli</i>	188
4.42 Syntaktické vyjádření reciprocity, podtyp 3 (nominativ – s+instrumentál), sloveso <i>vyměňovat</i> : <i>školy si publikace vyměňují mezi sebou</i>	189
4.43 Syntaktické vyjádření reciprocity, podtyp 5, nominativ a předložka <i>od</i> s genitivem, sloveso <i>lišit se</i> : <i>Průzkumy se liší</i> (varianta bez doplňkových výrazů)	192
4.44 Syntaktické vyjádření reciprocity, podtyp 5, akuzativ (po reflexivní pasivizaci nominativ) a předložka <i>do</i> s genitivem, sloveso <i>vkládat</i> : <i>..., které se vkládají jedna do druhé</i> (příklad z překladu PTB III, část WSJ)	192

Seznam transformačních pravidel

TP.1	Pravidlo pro odstranění částice <i>si</i> v kombinaci s částicí <i>se</i>	105
TP.2	Pravidlo pro primární diatezi	107
TP.3	Pravidlo pro opisné pasivum dějové, pokud je v rámci aktor a další aktanty nejsou realizovány akuzativem. (Připomeňme, že popis formální reprezentace povrchového vyjádření slovesa i jeho doplnění používaný v rámci i v transformačních pravidlech je uveden v kap. 4.9.)	111
TP.4	Pravidlo pro opisné pasivum dějové, <i>patiens</i> v akuzativu	114
TP.5	Pravidlo pro opisné pasivum dějové, <i>patiens</i> v genitivu	115
TP.6	Pravidlo pro opisné pasivum dějové, <i>patient</i> v akuzativu a efekt v akuzativu s <i>jako/jakožto</i>	117
TP.7	Pravidlo pro opisné pasivum dějové, adresát v akuzativu nebo genitivu	117
TP.8	Pravidlo pro opisné pasivum dějové, efekt v akuzativu	118
TP.9	Pravidlo pro opisné pasivum dějové, nominální část frazému v akuzativu	121
TP.10	Pravidlo pro opisné pasivum dějové, nominální část složeného predikátu v akuzativu	122
TP.11	Pravidlo pro případ, kdy již v kanonickém rámci jsou uvedeny tvary pro opisné pasivum	123
TP.12	Pravidlo pro reflexivní pasivum, v rámci je jediný aktant (aktor) nebo další aktant není realizován akuzativem, popř. dalšími vyjmenovanými konstrukcemi	126
TP.13	Pravidlo pro reflexivní pasivum, <i>patiens</i> v akuzativu nebo v jiné uvedené formě	129
TP.14	Pravidlo pro reflexivní pasivum, <i>patiens</i> v genitivu	131
TP.15	Pravidlo pro reflexivní pasivum, <i>patiens</i> a efekt s <i>jako</i>	131
TP.16	Pravidlo pro reflexivní pasivum, adresát v akuzativu	133
TP.17	Pravidlo pro reflexivní pasivum, efekt v akuzativu	134

TP.18	Pravidlo pro reflexivní pasivum, nominální část frazému v akuzativu . . .	136
TP.19	Pravidlo pro reflexivní pasivum, nominální část složeného predikátu v akuzativu	137
TP.20	Pravidlo pro subjektivní rezultatív se slovesem <i>mít</i> , subjekt je konatelem .	141
TP.21	Pravidlo pro rezultatív se slovesem <i>mít</i> , subjekt je adresátem	145
TP.22	Pravidlo pro rezultatív se slovesem <i>mít</i> , subjekt je pacientem posunutým z pozice adresátu ve frazeologické konstrukci	145
TP.23	Pravidlo pro rezultatív se slovesem <i>mít</i> , subjekt je benefaktorem	146
TP.24	Pravidlo pro rezultatív se slovesem <i>být</i>	149
TP.25	Pravidlo pro recipientní diatezi, subjekt je adresátem	152
TP.26	Pravidlo pro recipientní diatezi, frazeologické sloveso	153
TP.27	Pravidlo pro recipientní diatezi, subjekt je benefaktorem	154
TP.28	Pravidlo pro dispoziční modalitu	155
TP.29	Pravidlo pro slovesa inherentně reciproční mezi aktorem a druhým funkto-rem (PAT nebo ADDR)	176
TP.30	Pravidlo pro slovesa inherentně reciproční (PAT-EFF)	177
TP.31	Pravidlo pro reciprocitu s částicí <i>se</i> a předložkovou vazbou předložky <i>s</i> s instrumentálem	179
TP.32	Pravidlo pro reciprocitu s částicí <i>si</i> a předložkovou vazbou předložky <i>s</i> s instrumentálem	179
TP.33	Pravidlo pro syntakticky vyjádřenou reciprocitu mezi původními členy v nominativu a akuzativu, forma <i>se ... mezi sebou</i>	182
TP.34	Pravidlo pro syntakticky vyjádřenou reciprocitu mezi původními členy v nominativu a akuzativu, forma <i>jeden druhého</i>	183
TP.35	Pravidlo pro syntakticky vyjádřenou reciprocitu mezi původními členy v nominativu a dativu, forma <i>se ... sobě (mezi sebou)</i>	185
TP.36	Pravidlo pro syntakticky vyjádřenou reciprocitu mezi původními členy v nominativu a dativu, forma <i>jeden druhému</i>	185
TP.37	Pravidlo pro syntakticky vyjádřenou reciprocitu mezi původním členem v nominativu a členem s předložkovou vazbou <i>s+7</i> , forma <i>mezi sebou</i>	187
TP.38	Pravidlo pro syntakticky vyjádřenou reciprocitu mezi původním členem v nominativu a členem s předložkovou vazbou <i>s+7</i> , forma <i>jeden s druhým</i>	187

TP.39	Pravidlo pro syntakticky vyjádřenou reciprocitu mezi původními členy v nominativu a genitivu, forma <i>se ... sebe</i> nebo <i>mezi sebou</i>	190
TP.40	Pravidlo pro syntakticky vyjádřenou reciprocitu mezi původními členy v nominativu a genitivu, forma <i>jeden druhého</i>	190
TP.41	Pravidlo pro syntakticky vyjádřenou reciprocitu mezi původními členy v nepředložkovém pádě a předložkovou vazbou, forma typu <i>na sebe</i>	190
TP.42	Pravidlo pro syntakticky vyjádřenou reciprocitu mezi původními členy v nepředložkovém pádě a předložkovou vazbou, forma <i>jeden na druhého</i>	191
TP.43	Pravidlo pro syntakticky vyjádřenou reciprocitu mezi původními členy vyjádřenými předložkovou vazbou, forma <i>mezi s instrumentálem</i>	191
TP.44	Pravidlo pro syntakticky vyjádřenou reciprocitu mezi původními členy vyjádřenými předložkovou vazbou, forma typu <i>z jednoho na druhého</i>	191

Seznam tabulek

3.1	Dvě dimenze při zachycení slovesného významu	41
3.2	Příklady rozlišení významu u slovesa <i>nést</i>	42
3.3	Příklady rozlišení významu u slovesa <i>vést</i>	42
3.4	Odlišení základního a přeneseného významu pomocí funktoru DIR1/PAT .	43
3.5	Odlišení základního a přeneseného významu pomocí funktoru EXT/PAT .	43
3.6	Odlišení základního a přeneseného významu pomocí funktoru DIR1/ORIG spolu se změnou DIR3 na PAT	44
3.7	Funktory pro aktanty	53
3.8	Funktory pro složené slovesné konstrukce a frazémy	53
3.9	Funktory pro časová určení	54
3.10	Funktory pro místní určení	54
3.11	Funktory pro způsobová určení	55
3.12	Funktory pro doplnění vyjadřující příčinné vztahy	55
3.13	Funktory pro rematizátory a větné, navazovací a modální adverbiální vý- razy	56
3.14	Funktory pro ostatní doplnění	56
3.15	Funktor pro doplněk	56
3.16	Zápis slovnědruhových charakteristik (*v PDT 2.0 nepoužito)	71
3.17	Zápis jmenného rodu	73
3.18	Zápis gramatického čísla	74
3.19	Zápis morfologického pádu	75
3.20	Zápis stupně adjektiv a adverbíí	76
3.21	Seznam kategorií (pozic tagu) využitelných v zápisu \$<...>	78
4.1	Typy diatezí zpracovaných v této práci a jejich označení (X a Y zastupují jakoukoli dvojici funktorů z valenčních rámců)	94

4.2	Navrhované typy diatezí ve slovníku PDT-Vallex (podle této knihy), současná anotace v PDT 2.0 a návrh budoucí anotace dat (podle Panevová a Ševčíková, 2010)	95
4.3	Hodnoty atributu reciprocity v anotaci (návrh)	167
4.4	Atributy reciprocity pro rámce slovníkových hesel (návrh)	171

Motto:

...„dušou“ či „kráľom“ vety je zvyčajne jedno spomedzi slov – sloveso...

Slavo Ondrejovič

1

Úvod

Projekt Pražský závislostní korpus (Prague Dependency Treebank – PDT)¹ byl zahájen v roce 1996 v Ústavu formální a aplikované lingvistiky (ÚFAL) a pokračoval později i v Centru počítačové lingvistiky (CKL, 2000-2011) na MFF UK. Cílem tohoto projektu bylo označování (anotace) českých vět na několika mluvnických úrovních. Anotace PDT vycházejí z teoretického rámce Funkčního generativního popisu (FGP, Sgall et al., 1986b), navrženého v šedesátých letech minulého století Petrem Sgallem a rozvíjeného pak jeho žáky. Anotační předpisy popsané v manuálech pro anotaci jednotlivých rovin² se však zároveň v některých bodech odlišují. Důvodů odlišností mezi „teorií“ (FGP) a „praxí“ (PDT) je několik (podrobněji viz Štěpánek, 2006). Hlavní rozdíly vyplývají z faktu, že FGP vychází z generativního přístupu, tj. ideově i ve smyslu vlastního popisu „shora“ (i když rovněž testuje své hypotézy na jazykových příkladech), zatímco anotace PDT probíhají „zdola“. Zachycují to, co bylo v jazyce užito v reálných textech (korpusu), a snaží se to nejen anotovat, ale i zobecnit v anotačních pravidlech (s FGP jako teoretickým východiskem). Díky praktickému ověřování FGP na korpusu tak vznikla potřeba některé teoretické závěry zjemňovat, upravovat či doplňovat.

Jednotlivým slovům v textu byla v PDT ručně přiřazena morfologická značka a lema a navíc byla zachycena syntaktická struktura jednotlivých vět. Syntaktické anotace spočívají zejména v zachycení závislostní struktury a v přiřazení syntaktických funkcí, a to jak z pohledu povrchové podoby věty (tzv. analytická rovina), tak i z pohledu hloubkové syntaxe (tzv. tektogramatická rovina).

PDT je tedy korpus českých textů anotovaných na třech rovinách, na rovině morfologické, (syntakticko-)analytické a tektogramatické. Data používaná pro anotaci na všech třech rovinách byla zvolena v blocích z textů Českého národního korpusu (ČNK).³ Objem a výběr textů, základní principy a způsob anotace jsou popsány podrobněji v kapitole 3.1.

V roce 1998 byla dokončena první (předběžná) verze projektu zvaná PDT 0.5 (popsaná v publikaci Hajič et al., 1998), na podzim roku 2001 byla publikována první úplná verze anotace na morfologické a analytické rovině, tzv. PDT 1.0 (Hajič et al., 2001). V roce 2006 byla dokončena třetí fáze projektu, která vyústila v publikaci PDT 2.0 (Hajič et al., 2006). Verze PDT 2.0 obsahuje kromě morfologické roviny (2 milió-

¹ <http://ufal.mff.cuni.cz/pdt2.0>

² <http://ufal.mff.cuni.cz/pdt2.0/doc/pdt-guide/en/html/ch05.html>

³ <http://ucnk.ff.cuni.cz>

ny slov) a analytické roviny (1,5 miliónu slov) také anotaci na rovině tektogramatické (0,8 miliónu slov).

Jako „vedlejší produkt“ vznikl při anotaci PDT valenční slovník, který nazýváme PDT-Vallex. Je třeba podotknout, že PDT-Vallex je mnohdy nesprávně zaměřován za slovník VALLEX (Lopatková et al., 2008 a Lopatková, 2010), se kterým sice úzce souvisí (neboť oba bezprostředně vycházejí z valenční teorie formulované v rámci FGP), ale zároveň se od něho významně liší (podrobněji srovnáváme VALLEX s PDT-Vallexem v kap. 2.2.4 a kap. 3).

PDT-Vallex (koncepte, obsah, vztah k PDT a zejména zpracování diatezí z formálního hlediska) je tématem této knihy. Slovník PDT-Vallex popisujeme tak, aby mu v kontextu jeho použití v rámci Pražského závislostního korpusu (PDT) rozuměli jak jeho bezprostřední uživatelé (lingvisté) při vlastní výzkumné práci, tak i ti, kteří se slovníkem budou dále pracovat, ať už půjde o vlastní rozvoj, rozšiřování PDT nebo o tvorbu počítačových programů pro analýzu a syntézu přirozeného jazyka.

Slovník PDT-Vallex byl budován paralelně při anotaci PDT. Na PDT-Vallexu má autorka této knihy největší podíl, ať už z hlediska tvorby nebo z hlediska jeho sjednocování (po dalších anotátorech a přispěvatelích do slovníku) a kontrol v závěrečné fázi anotace. Současná verze slovníku PDT-Vallex je prezentována v knize (Uřešová, in press);⁴ ukázka je uvedena v příloze A.

Z neoddělitelného propojení Pražského závislostního korpusu a PDT-Vallexu pramení další cíl této knihy: popis diatezí. Diatezemi rozumíme jak diatezi primární (aktivum), tak diateze sekundární (pasivum, dispoziční modalita a další). Korpus reálných, nijak neupravovaných textů obsahuje věty odpovídající různým typům diatezí a je zřejmé, že jak anotace, tak slovník se s tímto faktem musí umět vyrovnat. Při původní anotaci PDT a tvorbě PDT-Vallexu se diateze řešily z větší části pouze intuitivně, explicitně se neanotovaly. Výrazně se tím komplikovaly kontroly anotace v případech použití diatezí v PDT, neboť formy slovesných doplnění uvedené ve slovníku neodpovídaly popisu v PDT-Vallexu, kam se ukládala pouze informace o aktivním užití slovesa. Proto se v této práci také zaměřujeme na transformační pravidla pro sekundární diateze. Vzhledem k potřebám anotace v Pražském závislostním korpusu kromě jejich pouhého popisu především navrhneme, jak z hlediska sekundárních diatezí doplnit nejen anotaci PDT, ale i slovník PDT-Vallex o formální prostředky popisu těchto diatezí.

Knih je rozdělena do pěti hlavních částí. Postupujeme od obecného popisu valence (kap. 2) k jejímu ztvárnění v PDT-Vallexu (včetně zdůraznění vztahu mezi PDT-Vallexem a Pražským závislostním korpusem, kap. 3). Použitím PDT-Vallexu pro kontroly anotace v Pražském závislostním korpusu se okrajově zabývá kapitola 3.12. Zvláštní kapitolu věnujeme zpracování diatezí v PDT-Vallexu a návrhům na jejich další zpřesnění (kap. 4). Kniha je doplněna přílohou A, která obsahuje ukázkou ve for-

⁴ Elektronická verze slovníku PDT-Vallex je k dispozici jednak jako součást PDT a jednak samostatně v několika formách na adrese <http://ufal.mff.cuni.cz/PDT-Vallex>.

mátu, který byl použit pro kompletní výtisk slovníku PDT-Vallex v publikaci Slovník PDT-Vallex (Uřešová, in press).

Takto rozsáhlé slovníkové dílo není jenom výsledkem práce autorky této publikace, i když sama měla na tvorbě, návrhu a zejména kontrolách a sjednocení hesel před publikací PDT (a PDT-Vallexu jako jeho součástí) největší podíl. Zatímco úvodní kapitola popisuje zejména rešerši autorky směrem k problematice valence popsané v literatuře a jiných slovnících, kapitola 3 popisuje vlastní přínos autorky (byť konfrontovaný s anotátorskou praxí a konzultovaný jak s „projektanty“ PDT, tak i s ostatními anotátory). Podobně kapitola 4, o diatezích, přináší autorčiny vlastní návrhy a úpravy, které se vztahují jak ke slovníku PDT-Vallex, tak k anotaci PDT. Slovník PDT-Vallex je přes nemalý příspěvek anotátorů PDT a PCEDT⁵ rovněž vlastní prací autorky, která celý prezentovaný slovník sjednotila a ve spolupráci s programátory PDT zajistila rovněž správnost jeho propojení s anotací Pražského závislostního korpusu. Právě díky tomuto propojení slovníku a korpusu se PDT-Vallex významně odlišuje od všech dalších existujících valenčních slovníků.

⁵ PCEDT (Pražský česko-anglický závislostní korpus) je novější projekt anotace českého překladu Penn Treebanku, díky kterému byl PDT-Vallex oproti původní podobě, získané při anotaci PDT, podstatně rozšířen.

mráz_po_zádech.¹⁸ O slovníkových heslech pro slovesa s významem daným frazeologicky (a tedy vyjádřeným povrchově několika slovy) viz kap. 3.5.1 a 3.5.4.¹⁹

Pokud je *t_lemma* v anotaci PDT uměle vytvořeno (pozná se podle toho, že začíná znakem #), mluvíme o tzv. zástupných *t_lemmatech*.²⁰ Tyto uměle vytvořené uzly mohou vystupovat jako valenční doplnění, samy se však obecně za uzly nesoucí valenci nepovažují. Z hlediska slovesné valence je jediným relevantním uzlem uzel se zástupným *t_lemmatem* #EmpVerb. K němu se tedy mohou z důvodu označení gramatických koreferenčních vztahů, případně označení druhé závislosti u doplňků, dodat i závislé valenční členy (k zachycení tzv. dvojí závislosti v PDT srov. Mikulová et al. 2005, kap. 5.10.). Zástupné *t_lemma* #EmpVerb z pochopitelných důvodů (zastupuje prakticky libovolné sloveso, často ani z kontextu neodhadnutelné, viz příklad (2)) neřadíme do valenčního slovníku a neurčujeme u něj valenční rámec, i když tím zdánlivě porušujeme pravidlo, že každé sémantické sloveso v korpusu má odkaz do valenčního slovníku.

(2) *Nač #EmpVerb.PRED ten spěch.ACT?*

Slovníkový materiál je ve vlastních datech slovníku i při práci s nimi (např. v editoru TrEd) uspořádán abecedně (podle české abecedy) – valenční hesla ve slovníku jsou seřazena podle *t_lemmat*.

3.5 Valenční rámec a význam

3.5.1 Základní kritéria a zachycení významového rozdílu

Každé sloveso může potenciálně nést více významů. Určování povahy a počtu významů pro daný lexém je velmi těžké a hranice mezi jednotlivými významy je často těžko definovatelná. Čermák (Čermák, 1999, s. 67-76) soudí, že „segmentovat nesmírně bohaté kolokační kontinuum daného lexému na jednotlivé ostře ohraničené „významy“, které nám dnes nabízí jazykový korpus, je zcela novou, krajně obtížnou a z minulosti neznámou výzvou a s tradičními jednoduchými pravdami a lexikografickými zásadami se tu už vystačit nedá...“

¹⁸ Anotace frazémů je podrobně popsána v manuálu pro tektogramatickou anotaci v kap. 2.6., 5.8. a 6.8.2. (Mikulová et al., 2005).

¹⁹ Pro úplnost je nutno dodat, že ne všechny víceslovné lexikální jednotky, obecně uznávané jako frazémy, jsou reprezentovány v současném PDT jediným *t_lemmatem* (v datech tedy jediným uzlem). Například dvou- či víceslovná vlastní jména, souslovná pojmenování předmětů, institucí, apod. se nezachycují jako jediný uzel (a jediné *t_lemma*) (př. *psací stroj* – *t_lemmata* jsou dvě: *psací* a *stroj*; podobně *vysoká škola* – *t_lemmata* jsou *vysoký* a *škola*, nebo pro *Havlíčkův Brod* je *t_lemma* *Havlíček* a *Brod*). Při anotaci PDT pro sloučení těchto entit do jednoho *t_lemmatu* nebyl dostatek podkladů, které by vedly ke konzistentní anotaci. Pokud by takové spojení vyžadovalo valenci (a tedy heslo v PDT-Vallexu), bylo by uvedeno pod *t_lemmatem* řídicího uzlu tohoto spojení. Anotace pojmenovaných entit byla po vydání PDT 2.0 do PDT dodána, a bude tedy součástí příštího vydání PDT.

²⁰ Viz manuál pro tektogramatickou anotaci, kap. 3.4. (Mikulová et al., 2005).

Problematika jemnějšího rozlišování významu je ještě složitější. Velmi jemně jsou významy slov často rozlišovány například ve Wordnetu (Fellbaum, 1998). Projevuje se v něm podle našeho názoru to, že Wordnet nebyl svými autory v průběhu tvorby konfrontován s korpusem, a tak případný anotátor nebyl nucen tyto jemnosti v reálném textu rozlišovat (a zároveň dosáhnout dobré úrovně mezianotátorské shody a konzistence).

K rozlišení a identifikaci jednotlivých významů daného slovesa lze použít valenční rámce. V PDT-Vallexu jeden valenční rámec²¹ odpovídá v zásadě jednomu významu slovesa (existují některé výjimky, které jsou způsobeny jistými těžkostmi v zachycení alternativ v rámci, srov. kap. 3.6). Mohou přitom nastat dvě situace:

- dva významy slovesa se liší počtem členů rámce, funktoxy jako označeními členů rámce, charakteristikou (obligatorností) členů rámce nebo způsobem povrchového vyjádření, nebo
- oba významy mají zcela stejný popis rámce (včetně povrchového vyjádření).

3.5.1.1 Významový rozdíl a různé rámce

S více významy počítáme u sloves, kde nás k tomu přímo vybízejí odlišná valenční doplnění, jak ukazují pro sloveso *příšít* příklady (3) a (4).

(3) *příšít* (připevnit šitím): *příšít knoflík na košili*

(4) *příšít* (přeneseně – označit, přisoudit, ušetřit): *příšít hráči pokutu*

V prvním případě má sloveso tři obligatorní doplnění – aktor (ACT, kdo *příšívá*), pacient (PAT, co se *příšívá*) a směr (DIR3, kam se to *příšívá*). Ve druhém případě se opakuje aktor a pacient, který ale bude málokdy konkrétním předmětem, spíše půjde o vlastnost nebo událost. Místo směru je v rámci adresát (ADDR), tj. ten, kdo je cílem (objektem, adresátem) tohoto přeneseného „*příšívání*.”

Odlišná valenční doplnění vedou k významovému odlišení také například u slovesa *rozebrat*, viz příklady (5) až (7).

(5) **rozebrat** (spotřebovat): *rozebrat zboží*

V tomto významu má sloveso dvě obligatorní doplnění – aktor (ACT, kdo *rozebírá*) a pacient (PAT, co se *rozebírá*).

(6) **rozebrat** (prodiskutovat): *rozebrat s kolegou přednášku*

V tomto přeneseném významu má sloveso tři obligatorní doplnění – aktor (ACT, kdo *rozebírá*), pacient (PAT, co se *rozebírá*) a adresát (ADDR, s kým *rozebírá*).

(7) **rozebrat** (zbourat): *rozebrat budovu na cihly*

²¹ Jednotlivé valenční rámce mají jednoznačný identifikátor, který je při běžném prohlížení PDT skrytý (objevuje se pouze při editaci valence nebo při aktivaci uzlu).

V tomto posledním uvedeném významu má sloveso sice opět tři obligatorní doplnění, třetí doplnění se ale od třetího doplnění v předchozím významu liší svou hodnotou – jedná se o efekt, neboli výsledek rozebírání. Rámec tedy obsahuje aktor (ACT, kdo rozebírá), pacient (PAT, co se rozebírá) a efekt (EFF, na co se rozebírá).

3.5.1.2 Významový rozdíl při identickém popisu rámce

Jindy jsou naopak valenční doplnění různých významů stejná, tj. různé významy mají zcela stejný popis rámce včetně povrchového vyjádření, ale jejich významový rozdíl je přitom zcela zjevný. I v tomto případě bude ve slovníku zapsáno více rámců, které se nebudou lišit ve vlastním zápisu rámce, ale v popisu významu a v příkladech: Významový rozdíl při identickém popisu rámce zachycují pro sloveso *dělat* příklady (8) a (9).

(8) **dělat** (být někým): *dělat funkcionáře*

(9) **dělat** (zabývat se něčím): *dělat politiku*

V prvním i ve druhém významu má sloveso dvě identicky ohodnocená obligatorní doplnění (stejný funktor) – ACT a PAT. V obou případech je shodný význam prvního aktantu, tedy aktoru (ACT, kdo dělá), významy druhého aktantu, tedy pacientu (PAT) se ale liší. Pro pacient v prvním významu platí, že PAT popisuje funkci, pro pacient v druhém významu, že PAT popisuje zaměstnání nebo činnost.

Zřejmý významový rozdíl při identickém popisu rámce zachycují také příklady (10) a (11) pro sloveso *chovat*.

(10) **chovat** (pěstovat): *chovat prasata*

(11) **chovat** (držet): *chovat dítě*

Ovšem například *hučet v komíně* i *hučet v uchu* je v PDT-Vallexu zachyceno pouze v jednom významu, a proto i jedním rámcem, jak ukazuje příklad (12).

(12) *hučet*: LOC₀ hučí v komíně.LOC; hučí mu.BEN v uchu.LOC

Pokud měříme přísnými lexikografickými měřítky, rozlišování *polysémie* (Čermák, 1995, s. 29) tedy není v PDT-Vallexu zcela důsledné.

Valenční rámce PDT-Vallexu se snaží zachytit zejména konkrétní, abstraktní a frazeologickou významovou odlišnost, i když explicitně typ významového rozdílu ve slovníku zachycen není (viz výše a Uřešová, 2005). V anotaci nejsou významy rozlišeny indexy, jako se to značí v tradiční literatuře²² – pro odkazy z PDT slouží jednoznačné identifikátory rámce z PDT-Vallexu.

²² V příkladech uvedených v textu a zejména v příloze A, kde je slovník PDT-Vallex v čitelné a kompaktní formě, tyto tradiční indexy pro lepší orientaci uvedeny jsou, ale číslování je provedeno automaticky podle pořadí ve slovníku PDT-Vallex a nemá žádný vypovídající význam.

3.5.2 Dvě dimenze rozlišování významu

PDT rozlišuje konkrétní, abstraktní a frazeologický význam následovně (Mikulová et al., 2005, kap. 5.2.3.1.1.):

- Konkrétní významy slovesa jsou takové významy daného slovesa, které přímo vyplývají z jeho lexikální sémantiky, jsou to jeho významy základní (původní), nepřenesené.
- Abstraktní významy slovesa jsou takové významy daného slovesa, které vznikají metaforickým (přeneseným) užitím významů konkrétních.
- Frazeologické významy nese dané sloveso tehdy, vystupuje-li jako součást nové víceslovné lexikální jednotky (víceslovného predikátu).

V této práci budeme používat termín *základní význam* pro konkrétní význam ve výše uvedeném smyslu, termín *přenesený význam* pro význam abstraktní. Dále zavedeme i pojem *vyprázdněný význam* pro případy typu *podat stížnost*, kdy se význam spojení přesouvá na substantivum.

Jako druhou dimenzi pak zavedeme víceslovnost a jednoslovnost, neboť přenesené významy se mohou vyskytovat v obou těchto formách. Ve slovníku je tedy naznačen základní, přenesený a vyprázdněný význam v tom smyslu, že rámec základního významu má ohodnoceny členy rámce pouze základními běžnými funktoři. Totéž platí i pro rámce s přeneseným významem v případě, že sloveso není doplněno dalšími slovy jako součástmi slovesného frazeologismu. Pro (víceslovné) slovesné frazeologismy se k obvyklým funktořům přidává vždy funktoř DPHR. V rámcích sloves s vyprázdněným významem se vždy používá funktoř CPHR (případně v kombinaci s běžnými funktoři) naznačující specifický druh frazeologického významu. Toto rozdělení lze shrnout do tabulky 3.1, která naznačuje souvislosti mezi typy významu a jednoslovnou nebo víceslovnou formou lexikální jednotky.

Význam	Jednotka	
	jednoslovná	víceslovná
základní	pouze běžný funktoř (ACT, PAT, ...)	—
přenesený	pouze běžný funktoř (ACT, PAT, ...)	navíc DPHR
vyprázdněný	—	navíc CPHR

Tabulka 3.1: Dvě dimenze při zachycení slovesného významu

Příklad sloves, u kterých nastávají všechny uvedené kombinace, uvádíme v tabulkách 3.2 (sloveso *nést*) a 3.3 (sloveso *vést*).

Jsou to tedy zejména různé valenční rámce a nikoliv jen různé sémantické hodnoty valenčních doplnění (tj. funktoři), které definují význam slovesa (srov. Uřešová, 2009).

Sloveso <i>nést</i>		
Význam	Rámec	Příklad
základní	ACT _(.1) PAT _(.4) ADDR _(.3)	<i>nést tatínkovi knihy</i>
přenesený jednoslovný	ACT _(.1) PAT _(.4)	<i>nést jméno</i>
přenesený víceslovný	ACT _(.1) DPHR _(kůže:S4,na-1[trh:S4])	<i>nést kůži na trh</i>
vyprázdněný	ACT _(.1) CPHR _({odpovědnost,...}.4)	<i>nést odpovědnost</i>

Tabulka 3.2: Příklady rozlišení významu u slovesa *nést*

Sloveso <i>vést</i>		
Význam	Rámec	Příklad
základní	ACT ₍₁₎ DIR3 _(*)	<i>cesta vede do lesa</i>
přenesený jednoslovný	ACT ₍₁₎ PAT ₍₄₎	<i>vést podnik</i>
přenesený víceslovný	ACT ₍₁₎ DPHR _(řeč:P4[hloupý:P4@1])	<i>vede hloupé řeči</i>
vyprázdněný	ACT ₍₁₎ CPHR _({stíhání,žaloba,...})	<i>vést trestní stíhání</i>

Tabulka 3.3: Příklady rozlišení významu u slovesa *vést*

3.5.3 Odlišení základních a přenesených významů

Pokud lze základní význam slovesa snadno zachytit sémanticky vyhraněnými faktory pro volná doplnění, využíváme jich. Vede to k odlišení přenesených významů, pro něž naopak takto sémanticky jasně vyhraněný funktor nebyl zaveden. V příkladu (13) uvádíme pro sloveso *vyjít* řešení pro základní (a) i přenesenou (b) variantu u jeho dvou vcelku jasně rozlišených významů.

- (13) a. ACT₍₁₎ DIR1₍₎
vyšel z domova
 b. ACT₍₁₎ PAT_(z+2)
vyšel z předpokladu

Další příklady odlišení základního a přeneseného významu pomocí funktoru najdeme v tab. 3.4 a 3.5. Jde o slovesa *ustoupit*, *vyjít* a *pramenit*, u nichž jsou významy rozliše-

ny funktoři DIR1/PAT, a o slovesa *stát*, *zaplatit* a *vážít*, u nichž jsou významy rozlišeny funktoři EXT/PAT.

Sloveso	Význam	
	Základní	Přenesený
ustoupit	<i>od zdi</i> .DIR1	<i>od myšlenky</i> .PAT
vyjít	<i>z lesa</i> .DIR1	<i>z předpokladu</i> .PAT
pramenit	<i>ze skály</i> .DIR1	<i>z nedorozumění</i> .PAT

Tabulka 3.4: Odlišení základního a přeneseného významu pomocí funktoři DIR1/PAT

Sloveso	Význam	
	Základní	Přenesený
stát	<i>stovku</i> .EXT	<i>úsilí</i> .PAT
zaplatit	<i>tisícovku</i> .EXT	<i>nájem</i> .PAT
vážít	<i>padesát kilo</i> .EXT	<i>svůj kufr</i> .PAT

Tabulka 3.5: Odlišení základního a přeneseného významu pomocí funktoři EXT/PAT

Základní a přenesený význam slovesa často rozlišují funktoři DIR1 a ORIG, jak jsme popsali již v práci (Urešová, 2005). V některých případech (tab. 3.6) je rozlišení pomocí DIR1 a ORIG spojeno zároveň s další změnou, např. funktoři DIR3 se mění na PAT.

Existuje ale řada sloves, která mají jak pro základní, tak i pro přenesený význam rámce s těmiž funktoři, protože v nich obsažená valenční doplnění nelze sémanticky odlišit stávajícím repertoárem funktoři. V těchto rámcích se v obou významech vyskytuje většinou sémanticky nevyhraněný *patiens* (PAT). V takovém případě význam rozlišujeme jenom v případech, kdy je rozdíl mezi základním a přeneseným významem zcela zřejmý a při anotaci dobře určitelný podle kontextu. Příklady (14) a (15) ukazují takové případy základního (a) a přeneseného (b) významu s identickými funktoři i povrchovou formou pro slovesa *vážít* a *manipulovat*.

Sloveso	Význam	
	Základní	Přenesený
vymáčknot	<i>vymáčknot z citrónu.DIR1 šťávu</i>	<i>vymáčknot z obyvatel/od obyvatel.ORIG daně</i>
přecházet	<i>přecházet z jedné strany.DIR1 na druhou.DIR3</i>	<i>přecházet z Windows.ORIG na Linux.PAT</i>

Tabulka 3.6: Odlišení základního a přeneseného významu pomocí funktorů DIR1/ORIG spolu se změnou DIR3 na PAT

- (14) **vážit**
- ACT₍₁₎ PAT₍₄₎
vážit koš brambor
 - ACT₍₁₎ PAT₍₄₎
vážit cestu do sousední obce
- (15) **manipulovat**
- ACT₍₁₎ PAT_(s+7)
manipuluje s mříží
 - ACT₍₁₎ PAT_(s+7)
manipuluje s lidmi

Příklad (16) ukazuje rozlišení jednoho základního významu (a) a tří významů přenesených (b), (c) a (d) pro valenční rámce s identickými funktory i povrchovou formou u slovesa *držet*.

- (16) **držet**
- ACT₍₁₎ PAT₍₄₎
(třímat) držet sluchátko
 - ACT₍₁₎ PAT₍₄₎
(vlastnit, spravovat) držel pozice do posledních sil
 - ACT₍₁₎ PAT₍₄₎
(mít) držet stráž
 - ACT₍₁₎ PAT₍₄₎
(zachovávat) držet tvar

Poznamenejme, že v těchto případech je shodná forma vyjádření spíše pravidlem než výjimkou, a není tedy možné spoléhat se na to, že by forma vyjádření při rozlišení významu pomohla. Problematika rozlišování těchto typů významů u různých sloves

je tedy velmi složitá, ve slovníku není zachycena konzistentně, a proto je třeba věnovat jí v budoucnosti větší pozornost.

3.5.4 Odlišení přenesených a frazeologických významů

Ve srovnání s rozlišováním základních a přenesených významů je odlišení přenesených a frazeologických významů ještě složitější. Je třeba si zvolit hned zpočátku patřičná kritéria pro jejich rozlišení, a tak je nasnadě, že slovník vznikající postupně v závislosti na anotaci, která svá pravidla průběžně měnila a doplňovala, není v této věci zcela konzistentní.

Při tvorbě valenčního rámce nastává obvykle váhání, zda ohodnotit daný valenční člen běžným funktorem pro některý z aktantů nebo volných doplňení podle obvyklých kritérií (většinou tedy aktantem PAT, viz předchozí kapitola o rozlišování základních a přenesených významů), nebo funktorem DPHR nebo CPHR.

Uvedeme zde několik příkladů. Vcelku jednoduchá situace nastává tehdy, když slovo nebo slova valenčního větného členu v souvislosti s řídícím slovesem zcela jasně ztrácejí svůj prvotní význam, mají jen jednu nebo jen několik variant (v témže významu) a stabilní povrchovou formu, většinou (i když ne vždy) dále volně nerozvíjenou žádným dalším větným členem. V tomto případě je zřejmé, že se jedná o frazeologické spojení a pro ohodnocení valenčního členu tedy použijeme funktor DPHR. V příkladech (17) až (19) uvádíme několik frazeologických spojení a výsledných valenčních rámců. Příklad (17) navíc ukazuje, že větný člen označený funktorem DPHR nemusí nutně sám být víceslovný (označení „víceslovný (slovesný význam)“ zahrnuje i sloveso). V příkladu (18) vidíme, že i zde platí pravidlo o posouvání (kap. 2.5.3). U slovesa *přikyvovat* je člen *učíteli* označen jako PAT, i když v základním významu (*přikyvovat učíteli na jeho výklad*) je adresátem (ADDR), protože jednak je pozice patientu v rámci se „základním“ významem již obsazena a jednak tento větný člen zároveň velmi dobře odpovídá původním významem i formou obecné definici pro funktor ADDR. V našem příkladu se však díky označení valenčního doplňení „*na souhlas*“ funktorem DPHR funktor PAT nevyskytuje, a proto podle obecných pravidel o posouvání aktantů došlo k posunu ADDR→PAT. Příklad (19) dále ukazuje, že ve frazeologických významech může být (uplatněním principu posouvání) jako aktor (ACT) ohodnocen i člen, který jím jinak zejména svou formou (zde ACT_(v+6)) obvykle nebývá.²³

- (17) **balit** ACT₍₁₎ DPHR_(fídlátko.P4)
Balím tu fídlátka.
- (18) **přikyvovat** ACT₍₁₎ DPHR_(na-1[souhlas.S4]) PAT₍₃₎
Přikyvoval učíteli na souhlas.
- (19) **zahlodat** ACT_(v+6) DPHR_(červík.1; červík.1[pochybnost.2]) ?PAT_(↓zda)
Zahlodal v něm červík pochybnosti, zda nemířil na špatný cíl.

²³ O zápisu morfematických forem více v kap. 3.9.3.

U složených slovesných výrazů s vyprázdněným významem slovesa (tj. když nastává otázka, zda užít funktor CPHR) je situace podobná. I když repertoár sloves, která se používají i ve vyprázdněném významu, není tak rozsáhlý, často se pro konkrétní sloveso jedná o několik různých podvýznamů, které je rovněž třeba rozlišit.

Frazeologický význam je zde na rozdíl od frazému typu DPHR obvykle určen ne jedním nebo několika málo konkrétními výrazy, ale celou třídou výrazů, zpravidla sdílejících nějakou sémantickou charakteristiku. Příklad (20) ukazuje, že ve významech (a) až (d) je možné význam vcelku dobře vymezit, dokonce popsat jediným více či méně synonymním slovesem ((a) – *zapůsobit na někoho*, (b) *ukončit*,²⁴ (c) *odvodit něco z něčeho*, (d) *zapsat, zaznamenat*). Ve významu (e) se takové vymezení udělat nedá. Tyto výrazy jsou přesto zařazeny do jednoho společného rámce. Částečně je to proto, že pokud bychom je chtěli významově dále roztřídit, vzniklo by příliš velké množství rámců a takové řešení by vedlo k přílišnému objemu PDT-Vallexu, a částečně je to také proto, že problematika složených predikátů ve vztahu k anotaci byla teoreticky jen málo podloženou otázkou a teprve v průběhu anotování vycházely najevo všechny její detaily a komplikace. Příklad (e) je důkazem toho, že valenční rámce složených slovesných významů je třeba teoreticky dopracovat, mj. na základě mnohem rozsáhlejšího materiálu, než byl v PDT. Nabízí se věnovat v budoucnu více pozornosti také tomu, že řada slov tvořících jmennou část složených predikátů má svou vlastní, tedy substantivní valenci, o které se podrobně pojednává v práci (Kolářová, 2005).

(20) **udělat**

- a. ACT(1) CPHR(dojem,4) ADDR(na+4)
Údaje z USA udělaly na obchodníky dojem.
- b. ACT(1) CPHR(konec, nabídka, přítrž,4) ADDR(3)
Smrt udělala konec nadějím.
- c. ACT(1) CPHR(závěr,4) ORIG(z+2)
Z rozhovoru udělal předčasné závěry.
- d. ACT(1) CPHR(zápis, záznam,4)
Udělalí zápis ze schůze.
- e. ACT(1) CPHR(dohoda, expertíza, chyba, kompromis, kontrola, krok, omezení, opatření, pokrok, pokus, rozhodnutí, škrť, ústupek, výběr, výzkum, záťah,4)
Firma udělala několik pokusů.

Valenční rámce složených predikátů jsou jediné slovesné rámce, v nichž nedochází k aplikaci principu posouvání aktantů (kap. 2.5.3 a 3.7). Je to především proto, že tento rámec vzniká většinou jako příznakový ekvivalent k rámci bezpříznakovému a uplatněním principu posouvání bychom toto propojení zneprůhlednili. Analogii mezi příznakovou a bezpříznakovou variantou můžeme vidět na příkladu (21).

²⁴ Výraz *nabídnout* sem byl z tohoto pohledu zařazen celkem zřetelně nesprávně.

(21) **vydat**

- a. ACT₍₁₎ PAT₍₄₎ ADDR₍₃₎
Úřad jim vydal hektar lesa.
- b. ACT₍₁₎ CPHR_(opatření, oznámení, pokárání, pokyn, požadavek, právo, prohlášení, příkaz, rozkaz, souhlas, zákaz, ...4) ADDR₍₃₎
Vydali jim oznámení o přestěhování.

Rozhodnutí o zavedení samostatného rámce s funktorem CPHR je vždy podmíněno již zmíněným vyprázdněným významem slovesa. Ani forma daného doplnění k tomuto rozhodnutí nepřispívá, neboť ostatní základní nebo přenesené významy ji s případným vyprázdněným významem většinou sdílejí, jak ukazuje vyprázdněný (a) a základní význam (b) v příkladu (22).

(22) **dát**

- a. ACT₍₁₎ CPHR_(oprávnění, pokuta, sankce, upozornění, ...4) ADDR₍₃₎
Správní rada dala firmě oprávnění ke koupi.
- b. ACT₍₁₎ PAT₍₄₎ ?ADDR₍₃₎
Matka jim dala dárky.

Situace je dále komplikována tím, že jedno a totéž sloveso může mít nejen význam vyprázdněný ve smyslu složeného slovesného tvaru, ale může mít i významy čistě frazeologické, u nichž je význam slovesa velmi posunutý od významu základního. To je vidět na příkladu (23), kde sloveso *vydat* má kromě několika (zde neuvedených) základních a přenesených významů i význam vyprázdněný a několik významů frazeologických.

(23) **vydat**

- a. ACT₍₁₎ CPHR_(opatření, oznámení, pokárání, pokyn, požadavek, právo, prohlášení, příkaz, rozkaz, souhlas, zákaz, ...4) ADDR₍₃₎
Vydal jim pokyn střílet.
- b. ACT₍₁₎ DPHR_(na-1[milost:S4], na-1[nemilost-2:S4]) PAT₍₄₎ ?ADDR₍₃₎
Vydal vojáka na milost německým generálům.
- c. ACT₍₁₎ DPHR_(všanc) PAT₍₄₎
Vydali všanc svou budoucnost.

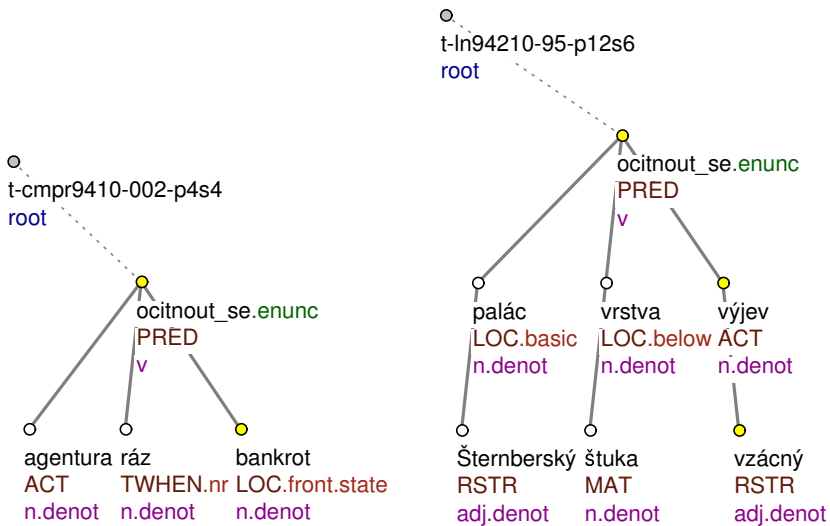
3.5.5 Některé další problémy spojené s významem

V průběhu anotování PDT jsme se vzrůstajícím množstvím anotovaných dat našli nové, dříve neprozkoumané jevy. Mezi ně patří anotace stavu a řešení problematiky sémanticky vyhraněnějšího obsazení pozice, která podle teorie náleží pacientu. Tyto otázky, které byly v teorii valence FGP otevřené, bylo třeba vyřešit, ovšem za omezujícího předpokladu neměnit repertoár funktorů. Přesto se některé podněty k zavedení nových funktorů neztratily a byly alespoň teoreticky vzaty v úvahu (např. vazba

zakopnout o schod..PAT?, .LOC?, která je vyřešena v (Lopatková a Panevová, 2007) zavedením funktoru OBST).

3.5.5.1 Vyjádření stavu

Pro některá předložková spojení nemáme vhodný funktor, který by odpovídal jejich sémantice. To se týká zejména významu stavu. Stavové významy jsou sice odlišeny jednotlivými samostatnými rámci, ale nepoužívá se pro ně žádný speciální funktor. Máme tedy dva rámce pro sémanticky odlišné, avšak funktoři a dokonce formou stejné doplnění u téhož slovesa, např. *ocitla se v Praze, ... pod stromem, ... nad městem vs. ocitla se v problémech, ... pod tlakem, ... nad věcí*. Přitom danému předložkovému spojení odpovídá funktor (obvyklou formou) nejbližší (zejména LOC, DIR3, DIR1, MANN, ACMP), ale je pro něj v rámci vyhrazena speciální forma (=), která indikuje stavový význam. V datech PDT je pak dále zaveden atribut *is_state* s hodnotami 0 nebo 1. Hodnota 1 se zobrazuje jako „přípona“ *.state* u funktoru uzlu. Tento atribut je v anotaci PDT používán jak pro valenční doplnění (tj. doplnění uvedená ve valenčním rámci použitého významu řídicího slovesa), tak i pro (v rámci neuváděná) doplnění volná. Na obr. 3.5 vidíme rozlišení stavového a nestavového významu v anotaci PDT.

Obrázek 3.5: Rozlišení stavového a nestavového významu v anotaci vět
Agentura se rázem ocitla v bankrotu.LOC.state vs.
Ve Šternberském paláci.LOC se ve štukové vrstvě.LOC ocitly vzácné výjevy.

Příklady (24) až (31) ukazují stav jako volné obligatorní doplnění. Vlastní příklad (a) je v nich doprovázen příslušným slovesným rámcem (b).

- (24) a. *ocitnout se v krizi*.LOC.state
b. ACT₍₁₎ LOC₍₌₎
- (25) a. *vtáhnout někoho do války*.DIR3.state
b. ACT₍₁₎ PAT₍₄₎ DIR3₍₌₎
- (26) a. *upadnout do rozpaků*.DIR3.state
b. ACT₍₁₎ DIR3₍₌₎
- (27) a. *dát věci do souvislostí*.DIR3.state
b. ACT₍₁₎ PAT₍₄₎ DIR3₍₌₎
- (28) a. *udržel byt v pořádku*.LOC.state
b. ACT₍₁₎ PAT₍₄₎ LOC₍₌₎|MANN₍₌₎²⁵
- (29) a. *udržel partu pohromadě*.MANN.state
b. ACT₍₁₎ PAT₍₄₎ LOC₍₌₎|MANN₍₌₎
- (30) a. *zůstal bez peněz*.ACMP.state
b. ACT₍₁₎ LOC₍₌₎|MANN₍₌₎|ACMP₍₌₎
- (31) a. *hnát řešení do krajností*.DIR3.state
b. ACT₍₁₎ PAT₍₄₎ DIR3₍₌₎

Další příklady na stavové významy, např. *jít do likvidace*.DIR3.state, *nacházet se ve fázi rozmachu*.LOC.state, *nechat sportovce v klidu*.LOC.state, *odsouvat osobnost do zapomnění*.DIR3.state nalezneme zejména v práci (Urešová, 2005).

Koncepci sémanticky definovaných funktorů pro volná doplnění by však lépe odpovídal nový funktor, i když stav je většinou vyjádřen povrchovými prostředky pro nyní používaný ekvivalent adverbialního určení. Takový nový funktor pro označení stavu by naznačil, že jde o užití slovesa v novém, tj. „stavovém“ významu. Zavedení funktoru stavu by ale měla předcházet důkladná lingvistická analýza jednotlivých stavových významů. Ta by měla vyřešit několik zásadních otázek, mj. zda má být jen jeden funktor pro význam stavu a začátek, průběh a konec takového stavu má být vyjádřen subfunktory, nebo zda by bylo vhodnější zavést několik funktorů, podobně jako je to pro fyzické umístění, směr a další.

Složitost dané problematiky bychom chtěli dokumentovat na příkladu slovesa *ocitnout se*. Toto sloveso se může vyskytnout v různých spojeních a v průběhu anotace se potvrdilo, že zpočátku jediný existující rámec s místním doplněním LOC nebyl pro všechny příklady postačující. Bylo třeba rozlišit místní doplnění a doplnění, které nese základní místní význam, například *ocitnout se v insolvenci, na pokraji války, uprostřed noci, v podobné situaci, ve sporu s nepřítelem, v nebezpečí, bez radiového spojení, o samo-*

²⁵ Zápis typu LOC₍₌₎|MANN₍₌₎ naznačuje, že jde o alternující funktory, viz kap. 3.6.

tě, v rozpacích. Uvedená doplnění vyjadřují jakýsi stav či situaci, a proto jsme se snažili přiřadit jim jiný funktor než funktor pro konkrétní adverbialní určení. Samozřejmě, že rozhodování nebylo ani zde vždy jednoduché, váhání se objevilo v případech *ocitnout se mimo dosah střel, v kůži vyhnance, v rukou nepřítel* a mnoha dalších.

Uvědomujeme si, že problematika „stavových valenčních doplnění“ by si zasloužila důkladnější prozkoumání. Stavová doplnění by bylo třeba dále zkoumat i z hlediska formy. Například pro funktor ACMP (doprovod) je typické předložkové spojení *s + substantivum*, nebo *bez + substantivum*. Ovšem např. *ocitla se bez pomoci*, které nese spíše sémantiku stavu, je jedinou možnou formou pro tento funktor (nelze **ocitla se s pomocí*). Zdá se, že pro každé konkrétní lexikální naplnění příslušného větného členu je v případě stavového významu možné jen jedno povrchové vyjádření, viz též příklad (32), a tedy subfunktory odpovídající těm, které pro základní význam blíže určují funktor LOC, nejsou nutné.²⁶

- (32) a. *ocitnout se v krizi*
 b. **ocitnout se nad krizí*
 c. **ocitnout se u krize*
 d. **...*

Najdeme tedy pro stavová vyjádření typická předložková spojení a budeme je uvádět jednotlivě pro každé lexikální vyjádření stavu jako součást valenčního slovníku? Bude možné je případně rozlišit do jemnějších významových odstínů? To jsou otázky, na které anotace PDT, a tudíž ani PDT-Vallex zatím neodpovídají. Je třeba je v budoucnu podrobit dalšímu zkoumání.

3.5.5.2 Patiens vs. sémanticky vyhraněné funkory

Při postupném anotování PDT vykrytalizovalo několik případů, kdy by bylo vhodné použít některý ze sémanticky definovaných funktorů pro volná doplnění v rámci některých sloves obligatorně. Vzhledem k nejasné hranici mezi těmi volnými doplněními, která mohou vystupovat v roli obligatorního doplnění v rámci sloves, a těmi, která se tak obvykle nechovají, však byla v průběhu anotace dána přednost konzervativnímu řešení s patientem (PAT) nebo funktorem DIR3.

Rámce v následujících příkladech (33) až (36) obsahují „neutrální“ PAT nebo spíše formálně odpovídající DIR3 a nikoli příslušná sémanticky vyhraněnější obligatorní volná určení CRIT, BEN, OBST,²⁷ či INTT.

- (33) **řídít se** ACT₍₁₎ PAT_(7;podle+2)
řídít se manuálem.PAT (nikoli CRIT), *podle manuálu*.PAT (nikoli CRIT)

²⁶ Subfunktory jsou v PDT uvedeny i u stavových výskytů těchto funktorů, jak je tomu i na obr. 3.5. V budoucnu by bylo možné uvažovat o zachycení příslušné formy stavového členu ve valenčním rámci.

²⁷ Funktor OBST se v PDT ovšem nepoužíval, byl zaveden do FGP později, viz (Lopátková a Panevová, 2007).

- (34) **mluvit** funcACT₍₁₎ PAT_(pro+4;proti+3;...;v-1[prospěch,neprospěch.S4[.u#]])
mluvit ve prospěch syna.PAT (nikoli BEN)
- (35) **zavadit** ACT₍₁₎ PAT_(o+4)
zavadit o stůl.PAT (nikoli OBST)
- (36) **jít** ACT₍₁₎ DIR3₍₀₎
jít si zapnout kabelku.DIR3 (nikoli INTT)

Zatímco příklady (34) a (36) se zdají být vcelku jasnými kandidáty na změnu a jejich existenci v současném slovníku lze považovat spíše za důsledek přehnané opatrnosti, další příklady již tak jasné nejsou. Domníváme se, že právě materiál PDT může nyní sloužit k dořešení této otázky, včetně případného zavedení nových funktorů (a příslušných konzistentních změn v PDT-Vallexu) do budoucí anotace.

3.6 Počet členů rámce

Počet členů rámce je definován přítomností obligatorních a fakultativních členů. Většinou je jeden člen rámce ohodnocen jedním příslušným funktoem. Člen rámce může být ohodnocen také seznamem vzájemně se vylučujících alternujících funktorů. Tyto funktoery tedy nebudou v žádné anotaci ve valenční pozici zároveň. Alternující funktoery v současné verzi slovníku existují pouze pro jemné rozlišení významů odpovídajících povrchovému vyjádření příslovečného určení způsobu.

Valenční rámce s alternujícími funktoery u některého valenčního členu jsou zachyceny v příkladech (37) až (39), kde je nejprve uveden rámec a pod ním příklad užití (a) až (e), popř. (f).

- (37) **vystupovat** ACT₍₁₎ BEN₍₀₎ | MANN₍₀₎ | ACMP₍₀₎ | CRIT₍₀₎ | CPR₍₀₎
 a. *vystupovala ku prospěchu věci*.BEN
 b. *vystupovala skromně*.MANN
 c. *vystupovala bez radosti*.ACMP
 d. *vystupovala podle pravidel*.CRIT
 e. *vystupovala otrocky*.CPR
- (38) **končit** ACT₍₁₎ BEN₍₀₎ | MANN₍₀₎ | MEANS₍₀₎ | ACMP₍₀₎ | CRIT₍₀₎ | CPR₍₀₎
 a. *situace končí v jeho prospěch*.BEN
 b. *článek končí dobře*.MANN
 c. *jméno končí písmenem A*.MEANS
 d. *slovo končí bez přízvuku*.ACMP
 e. *paragraf končí tradičně*.CRIT
 f. *text končí akademicky*.CPR

Summary

In this book, we relate the development of a richly annotated corpus and a computational valency lexicon. Our valency lexicon, called PDT-Vallex, has been created together with the annotation of the Prague Dependency Treebank (PDT) but it has also become an important resource for further linguistic research as well as for computational processing of the Czech language. We present a description of the verbal part of this lexicon that has been built on the basis of the PDT corpus. Rigorous approach and the linking of each verb occurrence to the valency lexicon has made it possible to verify and refine the very notion of valency as introduced in the Functional Generative Description theory. We describe not only the structure and design of the PDT-Vallex lexicon (which is closely related to the notion of valency as developed in the Functional Generative Description of language) but also the relation between the PDT-Vallex and the PDT. The explicit linking of the lexicon to the treebank prompted us to pay special attention to diatheses; we propose formal transformation rules for diatheses to handle their surface realization when the canonical forms of verb arguments as captured in the lexicon do not correspond to the forms of these arguments actually appearing in the corpus.

A

PDT-Vallex

V této příloze představujeme ukázkou¹ slovníku PDT-Vallex, resp. jeho slovesné části. Tato ukáзка je ve formě, která se blíží obvyklému způsobu tisku slovníků pro odbornou veřejnost. Formát ukázky byl vytvořen automaticky z původního zdroje (slovníku PDT-Vallex ve formátu XML, ve kterém je možno se slovníkem pracovat pomocí dalších softwarových nástrojů včetně editoru TrEd) a nebyl dále editován. Stejně prezentační formy jsme se drželi i ve vlastním textu této knihy, abychom čtenáři co nejvíce usnadnili orientaci a porovnání s touto přílohou.

Plný výtisk slovníku PDT-Vallex (ve stejném formátu) lze nalézt v samostatné knize (Uřešová, in press); slovník obsahuje v této verzi 7 098 hesel s 11 896 valenčními rámci.

Od doby vydání PDT 2.0 (v roce 2006) prošel slovník PDT-Vallex mnoha změnami. V naprosté většině případů se však jednalo o přidání nových rámců a celých slovesných hesel; principy tvorby slovníku se (alespoň prozatím) nijak neměnily. Nejvíce nových rámců a hesel bylo přidáno díky dvěma projektům EU. Šlo o projekt Companions,² v němž se anotovaly dialogy nahrané systémem Wizard-of-Oz při přípravě jazykových dat pro analýzu těchto dialogů, a o projekt Pražského česko-anglického závislostního korpusu,³ ve kterém se anotoval český překlad části Penn Treebanku (texty deníku Wall Street Journal z let 1988-1992).

V současné verzi slovníku jsou tedy zahrnuta jak hesla původního slovníku PDT-Vallex z PDT, tak i některá nová hesla přidaná při probíhající anotaci Pražského závislostního korpusu mluveného jazyka (PDTSC) a při anotaci českého překladu textů Penn Treebanku v rámci projektu Prague Czech-English Dependency Treebank (PCEDT). Zatímco hesla z PCEDT jsou v tomto slovníku prakticky všechna (anotace se v současné době pouze kontroluje a opravuje), z PDTSC je vzhledem k teprve probíhající hlavní vlně anotací zahrnut pouze malý počet hesel. Ve výše uvedených počtech hesel jsou zahrnuta i hesla a rámce, která se v PDT či PCEDT nevyskytla ani jednou, ale byla ve slovníku ponechána, protože tvoří například vidový protějšek, sy-

¹ Písmena K, L a část písmene M bez úprav a vynechávek. Celkem bylo vybráno deset stran, aby se v ukázce objevila většina jevů, které se v PDT-Vallexu nalézají.

² Projekt EU FP6-IST-5-034344-IP, 2006-2009, <http://www.companions-project.org>.

³ Projekt Pražského česko-anglického závislostního korpusu byl podporován několika granty a projekty, zejména projektem EU EuromatrixPlus, FP7-ICT-3-231720-STP (2009-2012, <http://www.euromatrixplus.eu>), projektem Centra počítační lingvistiky MŠMT LC536 (2005-2011, <http://www.centrumkomputacnilingvistiky.cz>) a Výzkumným záměrem inforatické sekce MFF UK MSM0021620838.

nonyma apod. Nepočítáme neslovesné (substantivní, adjektivní a adverbialní) rámce, které jednak dosud neprodělaly rigorózní kontrolu konzistence a jednak ani nejsou předmětem této publikace.

Hesla jsou doplněna frekvenční informací z korpusu PDT (88 057 slovesných uzlů s valenčními rámci na tektogramatické rovině) a PCEDT (130 890 slovesných uzlů s valenčními rámci na tektogramatické rovině). Formát hesla je podrobně popsán v kapitole 3.2.

K

- kalit** $1 \times$ ACT(1) PAT(4)
(kazit, zhoršovat) *minulost kalí jeho štěstí; radost nám.BEN k. jen to nesmyslné nařízení*
- kalkulovat** $1_{4 \times}$ ACT(1) PAT(4; ↓že; ↓zda; ↓jestli; ↓c)
?ORIG(z+2)
(počítat, vypočítat, propočítat) *kalkuloval tehdy 40procentní zisk z odhadů; k. náklady*
- kalkulovat** $2_{6 \times, 1 \times}$ ACT(1) PAT(s+7; ↓že)
(počítat) *kalkuloval s dodávkou potravin; k. s tím, že pomoc přijde včas*
- kandidovat** 1 ACT(1) PAT(4) ?EFF(na+4)
(navrhovat) *kandidovali ho na poslance*
- kandidovat** $2_{27 \times, 14 \times}$ ACT(1) ?PAT(na+4)
zde kandidoval jen jeden poslanec na předsedu; k. do zastupitelstva.DIR3; k. ve volbách.LOC; k. za ODS.SUBS
- kapat** $1 \times$ ACT(1)
(tát, téci) *voda kape; k. mu.BEN z nosu*
- kapitalizovat** $1 \times$ ACT(1) PAT(4) ?EFF(na+4)
(ohodnotit) *kapitalizovat majetek; společnost je kapitalizována na 3,5 mil. dolarů*
- kapitulovat** $7 \times, 2 \times$ ACT(1) ?PAT(před+7)
(vzdát se) *kapitulovala před nebezpečím*
- kárat** $1 \times, 6 \times$ ACT(1) PAT(4)
(napomenout, peskovat) *káral ho; kvůli pozdnímu příchodu.CAUS*
- karikovat** $1 \times$ ACT(1) PAT(4)
Thurber to karikoval jako válku mezi pohlavími.
- kašlat** ACT(1) PAT(na+4)
(ignorovat) *kašlat na učení*
- katalyzovat** $1 \times$ ACT(1) PAT(4)
katalyzovali vůz
- katapultovat** $1 \times, 1 \times$ ACT(1) PAT(4)
katapultoval přední křídlo auta
- kát se** $1 \times$ ACT(1)
hříšníků se kaje; za hříchy.CAUS; k. se ze svých chyb.CAUS
- katapultovat se** ACT(1)
pilot se katapultoval; DIR1.z ohroženého letadla
- kázat** $4 \times$ ACT(1) EFF(4; ↓že; ↓aby; ↓ať; ↓jak-2; ↓jestli; s; ↓c) ?PAT(o+6) ?ADDR(3)
(hlásat) *kázal jim o lásce k bližnímu, že je jí potřeba*
- kazit** $8 \times, 8 \times$ ACT(1) PAT(4)
(kalit, zhoršovat) *kazí kšefty; k. nám.BEN, co se dá*
- klábosit** $1 \times$ ACT(1) PAT(o+6) ?ADDR(s+7)
Smějí se a klábosí.
- klamat** $1 \times, 3 \times$ ACT(1) PAT(4)
(obalamutit, šidit) *první pohled nás klame; statistika klame*
- klanět se** ACT(1) ?PAT(3)
(poklonit se) *komise se klaněla ideálu hracích podmínek*
- klapat** $2 \times$ ACT(1)
(fungovat, běžet) *všechno klape*
- klasifikovat** $1_{6 \times}$ ACT(1) PAT(4) EFF(.4{ jako, jakožto }:/AuxY):.a4[{ jako, jakožto }:/AuxY])
klasifikovali vlákna jako krokydolitý
- klasifikovat** $2_{6 \times, 1 \times}$ ACT(1) PAT(4) ?EFF(na+4; do+2; v+4)
(třídit) *klasifikovali počítače podle generací na různé typy*
- klasifikovat** $3_{3 \times}$ ACT(1) PAT(4)
(ohodnotit) *klasifikoval žáka podle výkonu*
- klást** $1_{9 \times, 2 \times}$ ACT(1) PAT(4; ↓že; ↓aby; .f) ADDR(3)
EFF(za+4; 7; .4[{ jako, jakožto }:/AuxY])
(dát) *klást jim za cíl zlepšit životní prostředí; kladl si to jako podmínku, za podmínku*
- klást** $2_{1 \times, 2 \times}$ ACT(1) PAT(4) DIR3(=)
klást systémy do protikladu
- klást** $3_{3 \times}$ ACT(1) PAT(4) DIR3(0)
(umístit) *klade knihu na stůl*
- klást** $4_{1 \times}$ ACT(1) PAT(4)
(určovat) *žula si.BEN svou nepoddajností klade jednoznačný postup.PAT*
- klást** $5_{3 \times}$ ACT(1) PAT(4)
(snášet) *slepice kladla vejce*
- klást** $6_{8 \times, 6 \times}$ ACT(1) CPHR({ cíl, mez, odpor, podmínka, překážka, ...}.4) ADDR(3)
(stavět) *nebude zájemcům klást překážky*
- klást** $7_{16 \times, 17 \times}$ ACT(1) CPHR({ dotaz, otázka, ...}.4) ADDR(3)
(ptát se) *kladou si otázky; učitel klade žákovi otázky*
- klást** $8_{9 \times, 4 \times}$ ACT(1) CPHR({ nárok, omezení, požadavek, zátěž, ...}.4) ADDR(na+4)
klást na firmu nároky na vybavení provozu; k. omezení na dostupné množství peněz pro náhradu škod, kladl na něj přílišnou zátěž
- klást** $9_{16 \times, 19 \times}$ ACT(1) CPHR({ důraz, ...}.4)
(dávat) *kladla důraz na valence*
- klást** $10_{1 \times}$ ACT(1) PAT(4) DIR3(0)
(zařazovat, řadit, umísťovat časově/významově)
klade nízké ceny před staromódní věrnost značek, klade děj románu do 16. století

- klást se** ACT(1)
(snášet se) *stíny se kladou; soumrak se kladl na krajinu*
- klátit¹** ACT(1) PAT(7;s+7)
(hýbat, pohybovat) *klátit nohama*
- klátit²**_{1x} ACT(1) PAT(4)
(shazovat) *Klátit ovoce ze stromů.; Klátil herce ze stolů.*
- klečet**_{1x} ACT(1)
(sedět) *dítě už klečí*
- kleknout**_{1x} ACT(1) DIR3(0)
(sednout) *klekl před kříž a modlil se*
- klenout se**_{1x} ACT(1)
(zdvíhat se) *světelná kopule se klene*
- klepat¹** ACT(1) PAT(4)
klepat koberce
- klepat²**_{4x,3x} ACT(1)
(bouchnout) *neuměl ani klepat; třetí generace k. na dveře. DIR3; k. na vrata. DIR3*
- klepnout**_{1x} ACT(1) PAT(4)
(praštit, uhodit) *klepl ho do hlavy*
- klesat**_{46x,150x} ACT(1) ?PAT(na+4) ?ORIG(z+2)
(padat, klesnout) *akcie klesaly ze 4000 na 2000; o 6 procent. DIFF; sportovec k. na spodní příčky žebříčku; voda během týdne k.*
- klesnout**_{80x,858x} ACT(1) ?PAT(na+4;pod+4) ?ORIG(z+2)
(padat, klesat) *akcie klesly z hodnoty 4000 na 2000; o 6 procent. DIFF; sportovec k. na třetí příčku; voda během týdne k.; trh klesl pod tuto hranici*
- klestit** ACT(1) DPHR(cesta.S4)
(prorážet) *klestit cestu*
- kličkovat**_{2x,4x} ACT(1)
(uhýbat, měnit se) *cena masa doslova kličkuje*
- klidit** ACT(1) PAT(4)
klidit cestu
- klikatit se**_{1x} ACT(1)
(vinout se, kroutit se) *cesta se klikatí; jejich život se klikatí*
- klít** ACT(1) PAT(↓že;↓c)
(nadávat) *klel, že nemůže vstát*
- klonit se**_{6x} ACT(1) PAT(k+3)
(přiklonit se) *klonit se k nákupu*
- klonovat**_{1x} ACT(1) PAT(4) ?ORIG(z+2)
(vytvářet) *klonovat ovci z ovce*
- klopýtat¹**_{1x,1x} ACT(1) ?PAT(o+4; přes+4)
(vrávorat) *kůň klopýtá o kořeny*
- klopýtat²**_{3x} ACT(1)
(potácet se, motat se) *vydavatelé klopýtali; na trhu. LOC*
- klopýtnout**_{1x} ACT(1) ?PAT(o+4)
klopýtnout o finanční podporu
- klouzat**_{7x} ACT(1)
hrábě klouzaly
- klouzat se**_{1x} ACT(1)
(smekat se) *klouže se příliš rychle*
- klubat se**_{1x} ACT(1) ?PAT(z+2)
(vznikat) *z larvy studené války se klube něco, co...; klube se nový problém*
- kmitat** ACT(1)
(pohybovat se) *obchody prudce kmitaly*
- knokautovat**_{1x} ACT(1) PAT(4)
(porazit, srazit k zemi) *knokautovat soupeře; k. trh*
- kočkovat se**_{1x} ACT(1) ADDR(s+7) ?PAT(o+6; ↓zda; ↓jestli; ↓c; s)
(škádlit se, hádat se) *sym se kočkoval s otcem o míči; kočky se k. Rcp. ADDR o žrádlo; černá kočka a bílá kočka se spolu. MANN k. Rcp. ADDR*
- kočovat**_{1x} ACT(1)
(jezdít) *jeho předkové kočovali*
- kodifikovat**_{1x,1x} ACT(1) PAT(4; ↓že; ↓zda; ↓jestli; ↓c)
(uzákonit) *kodifikovat pravidla*
- kodrcat**_{1x} ACT(1)
(jet) *automobil kodrcal; po silnici. LOC*
- koexistovat** ACT(1) PAT(s+7)
oni koexistují s oportunisty
- kochat se**_{1x} ACT(1) PAT(7)
(bavit se) *kochali se krajinou*
- kojit**_{2x} ACT(1) PAT(4)
(krmit) *kojit děti je zdravé; kojila syna 6 měsíců; mateřským mlékem. MEANS*
- koketovat**_{2x,5x} ACT(1) ?PAT(s+7)
(pohrávat si) *koketoval s přestupem do mužstva*
- kolaborovat**_{1x} ACT(1) ADDR(s+7; mezi+7) ?PAT(na+6; v+6; při+6)
(spolupracovat) *kolaborovat s Němci při vraždění*
- kolébat se**_{2x} ACT(1)
(houpat se) *ona se pomalu kolébá*
- kolíbat**_{1x} ACT(1) PAT(4)
(houpat) *kolíbat děti*
- kolidovat**_{1x} ACT(1) PAT(s+7)
(křížit se) *přednáška koliduje s testem*
- kolísat**_{5x,17x} ACT(1)
(měnit se) *obsah dusičnanů kolísá*
- kolovat**_{4x,26x} ACT(1)

(kroužit) zvěsti kolovaly hotelem

komandovat_{1×} ACT(1) PAT(4)

obchodování zhruba 15 velkých institucí komanduje trhy

kombinovat_{11×,8×} ACT(1) PAT(4) EFF(s+7)

(spojovat, spojit, sladit) kombinovali bílou se žlutou

komentovat_{38×,107×} ACT(1) PAT(4;:s;↓c;↓zda)

komentoval pořad; Odmítl komentovat, zda je nějaké řízení vedeno proti Trudeauovi/zda byly učiněny nabídky.

komolit_{1×} ACT(1) PAT(4;↓ze)

(zkreslovat) komolit obor polopravdami

kompenzovat_{12×,5×} ACT(1) PAT(4) ?ADDR(3)

?EFF(za+4)
(zaplatit, uhradit) za byt jim kompenzoval všechny náklady

kompenzovat_{21×} ACT(1) PAT(4)

(vykompenzovat, vyrovnat, nahradit) kompenzoval únavu; odpočinkem.MEANS

komplikovat_{8×,17×} ACT(1) PAT(4)

(ztěžovat, problematizovat) zranění komplikuje situaci; k.BEN nám život

komponovat_{1×} ACT(1) PAT(4)

(složit) komponoval hudební dílo

komputerizovat ACT(1) PAT(4)

komputerizovat mapy

komunikovat_{9×,6×} ACT(1) ADDR(s+7) ?PAT(o+6)

(mluvit, hovořit) komunikovala s dítětem

konat_{1×,7×} ACT(1) PAT(4;:d;:tak-3)

konat dobro; k. to s radostí; k. svou povinnost

konat_{2×,3×} ACT(1) CPHR({čin, dozor, krok, pokus,

pozorování, práce, příprava, schůze, skutek, služba, uzdravování, ...}.4)

konat dobré skutky; pro lidstvo.BEN k. pozorování; představenstvo konalo telefonickou schůzi; dohoda mu brání konat nepřátelské kroky, k. službu veřejnosti

konat se_{97×,50×} ACT(1)

(odehrávat se, díť se, uskutečňovat se) příští týden se koná sjezd spisovatelů

koncentrovat_{1×,4×} ACT(1) PAT(4) LOC()

(umístit, soustředit) firma k. většinu výroby v Opavě

koncentrovat_{1×} ACT(1) PAT(4) DIR3()

(soustředit, umístit) hudebníci koncentrují sílu do refrénů

koncentrovat se_{2×,2×} ACT(1) PAT(na+4)

(soustředit se) koncentrovala se na problematiku

koncentrovat se_{2×,1×} ACT(1) LOC()

(soustředit se, umístit se) na festivalu se koncentrovala jiná hudební alternativa

koncentrovat se_{31×} ACT(1) DIR3()

(soustředit se, umístit) síla hudebníků se koncentruje do refrénů

koncertovat_{2×} ACT(1)

(vystupovat, hostovat) soubor koncertoval pravidelně

koncipovat_{9×,1×} ACT(1) PAT(4)

(načrtnout) koncipovali program

končit_{10×,1×} ACT(1) PAT(4)

(zakončit, dodělat) Petr končí školu; zkouškou.MEANS; pro nemoc.CAUS; nadání dyslektici k. u lopat.LOC svou kariéru

končit_{3×} ACT(1) PAT(4)

předseda končí svůj projev poděkováním

končit_{1×,4×} ACT(1) PAT(s+7)

Petr končí se školou; pro nemoc.CAUS

končit_{46×,49×} ACT(1)

škola končí zkouškou; prázdniny mi.BEN končí

končit_{3×,11×} ACT(1) BEN()|MANN()|MEANS()

ACMP()|CRIT()
jméno končí písmenem M.MEANS; k. na M.MEANS; tak.MANN k. páteční úvodníky; dopis k:"Miluji tě.".MANN; text k. akademicky.CPR; slovo k. bez přízvuku.ACMP; věta k. v náš prospěch; paragraf k. tradičně.CRIT

končit_{6×} ACT(1) LOC()|MANN()|ACMP()

Společnost ABC končila na 39 3/4. Akcie končily nepatrně výše. Akcie na zlato končily na nepatrně pevnější pozici.

končit se ACT(1)

končí se škola

končívat ACT(1)

(končit) v této době obvykle končívají; jejich bitky k. krvavě.MANN

kondolovat ACT(1) PAT(k+3) ADDR(3)

kondoloval pozůstalým k úmrtí přítele

konejšit_{1×} ACT(1) PAT(4)

(upokojuvat, těšit) konejšili odcházející vládní garnituru

konferovat_{1×} ACT(1) PAT(4)

(uvádět) konferoval představení

konfiskovat_{2×,2×} ACT(1) PAT(4) ?ADDR(:3)

(zabrat, zabavit) konfiskoval mu všechnu majetek

konfrontovat_{6×,3×} ACT(1) PAT(4) EFF(s+7)

(porovnat, srovnat) konfrontoval skutečnost s kritérii; k. jejich názory Rcp. EFF

konkretizovat_{2×} ACT(1) PAT(4;↓c)

(zkonkrétnovat) *konkretizovat představu*

konkurovat $20 \times, 21 \times$ ACT(1) PAT(3)
konkuroval obchodníkům; jakostí zboží.MEANS; v jakosti.REG zboží

konsolidovat $3 \times, 1 \times$ ACT(1) PAT(4)
(stabilizovat, upevňovat) konsolidovat společnost

konspirovat $2 \times$ ACT(1)
(intrikovat) masy nemohou konspirovat

konstatovat $1 \times, 4 \times, 1 \times$ ACT(1) PAT(4)
(zaznamenat;) konstatují příliv učitelů; lékařka k. smrt

konstatovat $2 \times, 8 \times, 19 \times$ ACT(1) EFF(4; ↓že; ↓zda; s)
 ?PAT(o+6)
(prohlásit) konstatoval o trestném činu jen fakta

konsternovat $1 \times$ ACT(1) PAT(4)
(nepříjemně překvapit, zarazit) Událost ho konsternovala.

konstituovat $2 \times$ ACT(1) PAT(4; ↓že)
(ustavit, ustanovit) zákon konstituoval nové vlastnické vztahy

konstruovat $1 \times, 1 \times$ ACT(1) PAT(4)
(vymýšlet) uměle konstruovat příběh; režisér k. děj jako pohádku.COMPL

kontaktovat $1 \times$ ACT(1) PAT(s+7) ADDR(4)
(seznámit) kontaktovat klienta s bankou; k. se s Chicagem

kontaktovat $2 \times, 4 \times, 18 \times$ ACT(1) PAT(4)
(seznámit se) kontaktoval v cizině naše občany

kontaminovat ACT(1) PAT(4)
(znečistit, znečišťovat) kontaminovat vodu

kontinuuovat $2 \times$ ACT(1)
(trvat, pokračovat) český právní řád kontinuuje

kontrahovat $1 \times$ ACT(1) PAT(4)
výrobce kontrahuje zboží

kontrastovat $5 \times, 10 \times$ ACT(1) PAT(s+7)
prostota kontrastuje s nádherou

kontrolovat $1 \times, 55 \times, 57 \times$ ACT(1) PAT(4; ↓zda; ↓jestli; ↓c)
(přezkoumávat, revidovat, sledovat) úřad kontroluje, jak podniky zacházejí s majetkem; Němci jim.BEN kontrolují pasy

kontrolovat $2 \times, 7 \times$ ACT(1) PAT(4)
(spravovat) společně kontrolují 40 % společnosti

kontrovat $1 \times, 1 \times$ ACT(1) ADDR(3) EFF(4; ↓že; ↓zda; ↓aby; ↓at; s) ?PAT(na+4)
(odpovídat) odboráři kontrují firmě na zmrazení platu, že budou stávkovat

kontrovat $2 \times, 1 \times$ ACT(1)
(vyrovnat) v 17. minutě kontroval Cíger

konvertovat $7 \times$ ACT(1) PAT(4) ?ORIG(z+2)
 ?EFF(na+4; v+4; do-1[.4])
(změnit, pozměnit) konvertovat dluh z krátké na delší půjčku

konverzovat $1 \times$ ACT(1) ADDR(s+7) ?PAT(o+6)
(hovořit) konverzovat s tchýní o počasí; s nikým jsem tam nekonverzoval

konzervovat $1 \times, 1 \times$ ACT(1) PAT(4) ?ORIG(z+2)
(vařit) konzervovat ovoce jen z čerstvých druhů

konzultovat $1 \times, 4 \times, 2 \times$ ACT(1) ADDR(s+7) ?PAT(4; o+6;
 ↓jak-2; s; ↓zda; ↓jestli; ↓c)
(radit se, poradit se) konzultoval s učitelem referát

konzumovat $1 \times$ ACT(1) PAT(4)
konzumovat alkoholické nápoje

kooperovat $2 \times$ ACT(1) ADDR(s+7; mezi+7)
 ?PAT(na+6; v+6)
(spolupracovat) kooperovat se Slovenskem na vývozu

koordinovat $8 \times, 13 \times$ ACT(1) PAT(4) EFF(s+7)
(sladit, kombinovat) koordinovat metodické úpravy se slovenským úřadem; k. zemědělskou činností

kopat $1 \times, 2 \times$ ACT(1) PAT(4)
(hrát) kopat penaltu

kopat $2 \times$ ACT(1) PAT(4)
(nakopnout) kopat hráče; k. míč

kopat $3 \times, 2 \times$ ACT(1)
kůň hodně kopal; k. do míče.DIR3

kopírovat $1 \times, 3 \times, 13 \times$ ACT(1) PAT(4; ↓jak-2; ↓c)
(napodobovat, imitovat) kopírovali francouzský vzor; kopíruje, jak to dělá soused; k., co udělali jiní

kopírovat $2 \times, 4 \times, 4 \times$ ACT(1) PAT(4)
(opisovat, xeroxovat, rozmnožovat) kopírovat učebnici

kopnout $3 \times$ ACT(1) PAT(4)
(nakopnout) kopl jsem špatně míč; k. spoluhráče

korespondovat $1 \times, 4 \times, 1 \times$ ACT(1) PAT(s+7)
(shodovat se, krýt se) korespondovat s kritikem; rozpočet plně k. s přísnými kritérii

korespondovat $2 \times$ ACT(1) ADDR(s+7) ?PAT(o+6)
(dopisovat si) korespondovat s přáteli o studiu v zahraničí

korigovat $7 \times, 1 \times$ ACT(1) PAT(4) ?EFF(na+4; v+4)
(opravit) korigovat cenu na 2000 Kč; k. chování podle změn.CRIT; podle protokolu.CRIT

kormidlovat $9 \times$ ACT(1) PAT(4)
(řídít) kormidlovat loď

korodovat $1 \times$ ACT(1)
(rezavět) vybavení koroduje

korumpovat $5 \times$ ACT(1) PAT(4)

- (podplatit, upláct) *korumpovat poslance*
- korunovat**¹_{1×} ACT(1) PAT(4) ?EFF(.7,na-1[.4],za-1[.4])
korunovali ho za krále
- korunovat**²_{6×,1×} ACT(1) PAT(4)
(dovršit) *Vácha korunoval nápor; brankou.MEANS*
- korzovat**_{1×} ACT(1)
(procházet se) *korzovaly po molech při předvádění šperků*
- kořenit**_{1×} ACT(1) PAT(4)
(okořenit, ochutit) *kořenil jídlo; k. mu.BEN jídlo; pepřem.MEANS*
- kotovat**_{7×} ACT(1) PAT(4) ?EFF(na+4)
Londýnská burza cenných papírů kotuje pevné obchodní ceny na zhruba 350 dolarů.; 75 000 akcií bez hlasovacího práva je kotováno na Milánské burze.LOC cenný papírů.
- kótovat**¹_{30×} ACT(1) PAT(4) ?EFF(na+4;na+6;v+6)
Obchodníci kótovали cenné papíry.; Pokladniční poukázky byly kótovány na 22/32.; Místa jsou kótována 33100 dolarech.; Dluhopisy jsou kótovány v rozmezí od 5 do 60 centů za dolar.
- kótovat**²_{3×,5×} ACT(1) LOC()
(zastavit se) *dolar kótoval na 1,4735 DEM; k. na této výš; k. na pěti dolarech*
- kotvit**¹_{2×} ACT(1) PAT(4) DIR3()
(přípevnit, upevnit) *kotvili poslední sloupky do země; k. skobu do zdi*
- kotvit**²_{2×} ACT(1)
právě kotvil v přístavu
- koukat**¹_{1×} ACT(1) PAT(.f)
koukej se uklidnit; koukala pracovat pořádně
- koukat**²_{3×} ACT(1) PAT(na+4;↓c)
(dívat se, sledovat) *obrana jen koukala na další gól; obrana k., kam letí míč*
- koukat**³_{1×} ACT(1) DIR3()
(nahlížet, dívat se) *koukat do skříně*
- koukat se**¹_{1×} ACT(1) PAT(na+4;↓jak-2;↓c)
(dívat se) *koukat se na představení, na televizi; kouká se, jak letí míč do branky*
- koukat se**²_{1×} ACT(1) DIR3()
(nahlížet, pohlížet, dívat se) *koukat se na okno; k. do skříně; k. se na sebe.hidden Rcp.DIR3*
- kouknout** ACT(1) PAT(na+4;↓c)
(podívat se) *kouknout na projev*
- koupat**_{1×} ACT(1) PAT(4)
(mýt) *koupat hračky; k. panenku ve vaně a sebe taky; k. se velmi důkladně*
- koupat se**¹_{3×} ACT(1)
(halit se) *město se koupe v mlze*
- koupat se**²_{1×} ACT(1)
(šplouchat se, plavat) *koupali se v jezeře*
- koupit**_{106×,383×} ACT(1) PAT(4) ?ADDR(3;pro+4) ?ORIG(od+2)
(kupovat, pořídit) *koupil sestře (pro setru) od Vietnamců tričko; z posledních peněz.MEANS; za padesát korun.EXT k. rodičům dárek; za dobré chování.CAUS k. synovi kolo; za koruny.MEANS mu k. knihu; za bratra.SUBS k. tatínkovi dárek; k. bratrovi.ADDR pro sestru.BEN dárek; k. si.ADDR kolo*
- kouřit**_{5×,9×} ACT(1) PAT(4)
kouřit doutníky; asi 40% rodičů alergiků k.
- kousat**_{2×} ACT(1) PAT(4)
pes kouše lidi; ten váš nekouše? Gen.PAT
- kousat se**_{1×} ACT(1) DPHR(nuda.S7)
(nudit se) *kousali se nudou*
- kouskovat**_{1×} ACT(1) PAT(4) ?EFF(na+4;do+2;v+4)
(členit, dělit) *kouskovat hru na malé celky*
- kousnout**¹_{1×,1×} ACT(1) PAT(4)
pes kousl dítě
- kousnout**²_{1×} ACT(1) DIR3()
kousnout do citrónu
- kousnout si**_{2×} ACT(1) DIR3()
Jirka si kousl do jablka
- kout**_{1×} ACT(1) DPHR(pikle.P4)
(chystat nástrahy) *kout pikle*
- kráčet**¹_{3×,2×} ACT(1) DIR2()
(procházet, jít) *krácel našší ulicí*
- kráčet**²_{1×,3×} ACT(1) DIR3()
(jít) *Kam kráčíš?*
- kráčet**³_{1×} ACT(1) DPHR(v-1[šlěpěj.P6[:u#]]); v-1[šlěpěj.P6])
syn kráčí ve šlěpějích svého otce
- kráčet**⁴_{1×} ACT(1) DPHR(v-1.6[závěs.S6])
obava kráčí v těsném.RSTR závěsu za střelbou
- krachovat**_{1×} ACT(1)
(zhroutit se) *podnik krachoval*
- krájet**_{1×} ACT(1) PAT(4) ?EFF(do+2;na+4;v+4)
(řezat, dělit, nakrájet) *krájet chleba na kousky*
- krást**¹_{5×,3×} ACT(1) PAT(4) ADDR(3)
(brát) *ona krade dítěti hračky; k. obchodníkovi zboží*
- krást**²_{11×,1×} ACT(1)
(páchat krádeže, loupit) *kradl na venkově i ve městě; kdo lže, krade*
- krátit**_{4×,2×} ACT(1) PAT(4) ?ORIG(z+2) ?EFF(na+4)
(zkracovat, zmenšovat, snižovat) *krátit úroky z 8 na 6 procent; k. jim.BEN vlasy; k. vinařům.BEN zisky*

- krčit**_{1×} ACT(1) PAT(7)
Pan George jen krčí rameny.
- krčit se**¹ ACT(1) ?PAT(před+7)
(strachovat se, obávat se) *krčit se před představeným*
- krčit se**²_{2×,2×} ACT(1)
(choulit se) *Katka se na schůzích krčí za Jakubem*
- kreslit**_{5×,1×} ACT(1) PAT(4)
(malovat) *kreslit obraz; k. mu. BEN obrázky*
- kriminalizovat**_{2×} ACT(1) PAT(4)
kriminalizovat všechna porušení povinností
- kritizovat**_{52×,65×} ACT(1) PAT(4; ↓že; ↓c)
(hodnotit) *kritizovali smlouvu; k., že se schůze konala pozdě; ministerstvo k. poslance. PAT, že se vyhýbá. CAUS sdělit*
- krmit**_{2×,10×} ACT(1) PAT(4)
(cpát) *krmit ruskou armádu; horkou kaší. MEANS*
- kroutit**¹_{1×} ACT(1) PAT(4)
(přemáhat, utišovat) *kroutit svou paniku*
- kroutit**²_{1×} ACT(1) ADDR(4) ?PAT(v+6)
(brzdit, zdržovat) *kroutil spolupracovníka v jeho snahách pracovat 24 hodin*
- kroutit**_{6×,4×} ACT(1) PAT(7; s+7)
(hýbat) *kroutit hlavou; k. s kličkou*
- kroužit**_{2×,2×} ACT(1)
(kolovat) *kolem divadla kroužila spousta lidí*
- kručet**¹ ACT(3) PAT(1)
žaludek mu kručel
- kručet**² ACT(3) LOC(0)
kručí mu v žaludku
- krvácet**¹ ACT(1)
rána krvácela
- krvácet**²_{3×} ACT(1)
společnost krvácí; žalem. CAUS
- krýt**¹_{1×,1×} ACT(1) PAT(4; ↓že; ↓jestli; ↓jak-2; ↓c)
?ADDR(před+7)
(ukrýt) *brnění ho krylo před zraněním; obal k. zdroj před zářením*
- krýt**²_{9×} ACT(1) PAT(4)
(chytit) *krýt 22 střel*
- krýt**³_{7×,17×} ACT(1) PAT(4)
(zajistit) *krýt bankovky; zlatem. MEANS*
- krýt**⁴_{3×,4×} ACT(1) PAT(4)
(uhrazovat) *krýt náklady; k. výdaje*
- krýt se**_{2×,1×} ACT(1) PAT(s+7)
(shodovat se) *nabídka se kryje s požadavky*
- křečkovat**_{2×} ACT(1) PAT(4)
(shromažďovat) *křečkovat tašky*
- křepčit**_{1×} ACT(1)
(poskakovat) *skoták křepčí*
- křičet**¹_{5×,19×} ACT(1) PAT(4; ↓že; ↓zda; ↓jestli; ↓aby; s; ↓c) ?ADDR(na+4)
(volat, pokřikovat) *křičíme na ně, aby zastavili; k. hesla*
- křičet**²_{6×} ACT(1)
jejich holčička hystericky křičí
- křivit**_{1×} ACT(1) PAT(4)
(poškozovat, ničit) *křivit ekonomickou výkonnost*
- křížít**_{2×} ACT(1) PAT(4) EFF(s+7)
(mísit, kombinovat) *křížít jednu rovinu s druhou*
- křížovat**_{1×} ACT(1) PAT(4)
(jezdit z místa na místo) *Dopravníky křížují pláž.*
- kulminovat**_{2×,2×} ACT(1)
(vrcholit) *emotivita kulminuje až na hranici karikatury*
- kultivovat**_{3×} ACT(1) PAT(4)
(zušlechťovat, tříbit) *kultivovat náš trh; k. národ*
- kumulovat se**_{1×,1×} ACT(1)
(kupit se, hromadit se) *nápor se kumuluje v březnu*
- kupit se**_{1×} ACT(1)
(hromadit se) *kritika se kupila*
- kupovat**_{29×,182×} ACT(1) PAT(4) ?ADDR(3; pro+4)
?ORIG(od+2)
(koupit, pořizovat) *kupoval sestře (pro setru) od Vietnamců tričko; z posledních peněz. MEANS; za padesát korun. EXT k. rodičům dárek; za dobré chování. CAUS k. synovi kolo; za koruny. MEANS mu koupil knihu; za bratra. SUBS k. tatínkovi dárek; k. bratrovi. ADDR pro sestru. BEN dárek; k. si. ADDR kolo*
- kutálet se**_{1×,1×} ACT(1)
(pohybovat se) *koule se kutálely přímo*
- kvákat**_{4×} ACT(1)
kačer kvákal; MANN. nahlas
- kvalifikovat**¹_{3×,3×} ACT(1) PAT(na+4; k+3) ADDR(4)
(činit způsobilým k něčemu) *kvalifikuje je na příjemce nadace; k. je k náročnému povolání*
- kvalifikovat**²_{2×} ACT(1) PAT(4) EFF. 4{ jako, jakožto }; /AuxY]; .a4{ jako, jakožto }; /AuxYI)
(hodnotit) *kvalifikovali to jako pokusy na lidech*
- kvalifikovat se**¹_{1×} ACT(1) PAT(na+4)
klienti se kvalifikují pro kreditní karty
- kvalifikovat se**²_{2×} ACT(1) DIR(3)
(postoupit) *kvalifikovat se na halové mistrovství Evropy; k. se do finále*
- kvalifikovat se**³_{1×} ACT(1) DIR(3)

(získat způsobilost, oprávnění) *kvalifikovat se na místo ředitele*

kvantifikovat $1 \times$ ACT(1) PAT(4;↓c)
(vymežit, definovat, determinovat) *kvantifikovat toto nebezpečí*

kvést $1_{4 \times}$ ACT(1)
(růst) *rostliny právě kvetou*

kvést $2_{3 \times}$ ACT(1)
(rozvíjet se, prosperovat) *podnik přímo kvete*

kvílet $1 \times$ ACT(1)
(ječet) *Duchové budou na tomto místě kvílet.*

kvitovat $2 \times, 1 \times$ ACT(1) PAT(4;↓že;↓když)
(vzít na vědomí) *kvitovat pozvání; k., že ho pozvali*

kydat $1 \times$ ACT(1) DPHR(hnůj.S4) PAT(na+4)
kydal hnůj na názory svých protivníků

kymácat se $5 \times$ ACT(1)
(pohybovat se) *zem se kymácela*

kypět $1 \times$ ACT(1)
(vřít) *kypí v něm vášně*

kývat se ACT(1)
vlny se kývají

L

laborovat $2 \times$ ACT(1) PAT(s+7)
(trápit se) *laboroval jsem se zraněními*

ladit 1 ACT(1) PAT(4)
(naladit) *ladit kytaru*

ladit 2 ACT(1) PAT(4)
ladit současná opatření

ladit $3_{1 \times, 2 \times}$ ACT(1) PAT(s+7; k+3)
jednotlivé chody ladily s vínem; kola l. k barvě vozu; hlasy v písni dobře ladily Rcp.PAT

ládovat $1 \times$ ACT(1) PAT(4)
(nabíjet) *ládovat bambitku*

lahodit $1 \times$ ACT(3) PAT(1;↓že; f;↓c)
(líbit se) *jablka lahodila uku*

lákát $1_{20 \times, 7 \times}$ ACT(1; f) PAT(4)
(přitahovat, poutat) *láká ho řemeslo*

lákát $2_{9 \times}$ ACT(1) ADDR(4) ?PAT(k+3;↓aby;↓ať; s)
(svádět, vábit) *láká nás k porušení pravidel; l. voliče na nezávislost.MEANS*

lámát $1_{2 \times}$ ACT(1) PAT(4) ?EFF(na+4; do+2; v+4)
(zlomit) *lámal stromy na malé kousky; l. mu.BEN ruku; o hranu stolu.MEANS*

lámát $2_{1 \times}$ ACT(1) DPHR(hůl.S4) PAT(nad+7)

(zlámat) *lámát nad nimi hůl*

lámát $3_{1 \times}$ ACT(1) DPHR(přes-1[koleno.S4]) PAT(4)
lámát to přes koleno

lámát $4_{2 \times}$ ACT(1) DPHR(rekord.P4)
prodeje lámaly rekordy

lámát se $2 \times$ ACT(1) ?PAT(na+4; v+4) ?ORIG(z+2)
(proměnit se) *hlas se lámal ze slabého na ještě slabší; vše se l. v poslední minutě*

lámát si $4 \times, 6 \times$ ACT(1) DPHR(hlava:4) PAT(7; s+7; ↓c; nad+7)
lámala si hlavu s problémem; podniky si l. hlavy; Lámal si nad tím hlavu.

lamentovat $1 \times, 1 \times$ ACT(1) ?PAT(na+4; ↓že; ↓c; s)
(bědovat, naříkat) *po utkání zle lamentoval; Lamentovala: "Zase je nemocný."*

lapat $1_{1 \times, 2 \times}$ ACT(1) DPHR(po-1[dech.S6])
lapat po dechu

lapat $2_{1 \times}$ ACT(1) PAT(4)
Elegantně lapá fly ball.

lapit $2 \times$ ACT(1) PAT(4)
(chytit) *lapit zloděje*

laškovat ACT(1) ?PAT(o+6; ↓že; s; ↓c) ?ADDR(s+7)
(flirtovat, žertovat) *laškovat s ní o hubičku*

léčit $1_{12 \times, 10 \times}$ ACT(1) PAT(4)
(hojit) *léčit onemocnění; bezlepkovou dietou.MEANS*

léčit $2_{5 \times, 2 \times}$ ACT(1) ADDR(4) ?PAT(z+2)
(vyléčit, uzdravit) *léčil Jirku ze závislosti na alkoholu; l. pacienty*

legalizovat $2 \times, 1 \times$ ACT(1) PAT(4)
(uzákonit) *legalizovat marihuanu*

legitimizovat $1 \times$ ACT(1) PAT(4; ↓že; ↓c)
chtěla jejich vztah legitimizovat

legitimovat $1 \times$ ACT(1) PAT(4)
(potvrzovat) *To legitimuje lidi jako Daniel Ortega.*

lehat si $1 \times$ ACT(1) DIR3(0)
(lehnout si, sednout si) *lehal si doprostřed krví zbrocených záchodků*

lehnout $1 \times$ ACT(1) DPHR(popel.S7)
les lehl popelem

lehnout si $2 \times, 5 \times$ ACT(1) DIR3(0)
(lehat si, sedat si) *lehl si na postel*

lekat $1 \times$ ACT(1) PAT(4)
(strašit, děsit) *lekat malé děti*

lemovat $1_{2 \times, 1 \times}$ ACT(1) PAT(4)
stromy lemují řeku; tento úzký pás lemuje bosenská hranice

lemovat 2 ACT(1) PAT(4)

lemovat sukni

lemovat³_{1x} ACT(1) PAT(4)

(abstraktně: doplňovat) *Souhlas ze zasedání je lemován nemocnicemi pro veterány, ekologickými projekty atd.*

lenit_{1x} ACT(1)

(lenošit, zahálet) *tajfun Fred nelenil*

lepit_{2x,1x} ACT(1) PAT(4)

(slepit, přilepit) *lepit střepy*

lepšit se_{1x} ACT(1) ?PAT(na+4) ?ORIG(z+2)

(zlepšit se, vylepšit se) *jeho plat se lepšil z průměrného na nadprůměrný; jeho nálada se rychle lepšila*

lesknout se ACT(1)

jablka se leskla

leštit¹ ACT(1) PAT(4)

(urovnávat, zachraňovat, žehlit) *leštil své zapletení do aféry*

leštit²_{1x} ACT(1) PAT(4)

(čistit) *leštit podlahu*

létat¹_{4x,3x} ACT(1)

(poletovat) *papíry jen létaly*

létat²_{3x,16x} ACT(1)

(cestovat) *Z Miami létaly do Havany pravidelné linky*

létat³_{1x} ACT(1)

(rychle se pohybovat) *cyklisté na kolech jen létali*

létat⁴_{1x} ACT(1) PAT(4)

Piloti létají přesčasy.

letět¹_{5x,40x} ACT(1)

(cestovat) *delegace letí speciálem*

letět²_{2x} ACT(1)

(být moderní) *krajinky právě ve světě nejvíce letí; věděl, co zrovna l.*

letět³ ACT(1)

(hnát, spěchat, pospíchat) *letěl, co mu síly stačily*

letět⁴_{1x} ACT(1) DIR3(0)

Obrat společnosti letí prudce nahoru.

lézt¹_{4x} ACT(1) DIR3(0)

(vniknout, vloupat se, dostat se) *bez peněz do hospody nelez; leze mu.BEN do soukromí; l., kam nemá*

lézt²_{1x} ACT(1)

(pohybovat se) *lézt pomalu ke kraji; vlak l. jako hlemýžď*

lézt³_{1x} ACT(1) DPHR(do-1[zeI.2]) PAT(3)

lezli si do zelí

lézt⁴_{1x} ACT(1) DPHR(na-1[nerv.P4]) PAT(3)

lezl mu na nervy

ležet¹_{1x,2x} ACT(1) PAT(na+6)

(spočívat, dopadat, doléhat) *veškerá odpovědnost ležela na veliteli posádky*

ležet²_{1x,2x} ACT(1) PAT(v+6)

(spočívat, tkvít) *význam cesty ležel v poznatcích*

ležet³_{1x} ACT(1) LOC(=)

ležel v hlubokém bezvědomí

ležet⁴_{49x,17x} ACT(1) LOC(0)

(nacházet se, rozkládat se) *ležet na dně oceánu; l. jižně od Prahy*

ležet⁵_{1x} ACT(1) DIR1(=) DIR3(=)

(STAV) *jeho manévrovací prostor leží od vybudování zóny až po ústupky*

ležet⁶_{9x,1x} ACT(1)

(odpočívát, hovět si) *nemůže ležet, protože ho bolí záda*

ležet⁷_{2x} ACT(1) DPHR(na-1[bedra.6];

na-1[bedra.6[u#]])

leží mu.BEN na bedrech celý podnik

ležet⁸_{3x} ACT(1) DPHR(lad.S7)

všechna půda ležela ladem

lhát¹_{8x,17x} ACT(1) ?PAT(o+6; ↓že) ?ADDR(3)

(zapírat, polohát) *on nám lže o situaci v zemi*

lhát² ACT(1) DPHR(jako[když[tisknout.S]])

lhali jako když tiskne

líbat¹ ACT(1) PAT(s+7) —([se])

(pusinkovat, hubičkovat) *Honza se líbá s Marií*

líbat²_{2x} ACT(1) PAT(4)

(hubičkovat, pusinkovat) *kluk líbal ruku děvčátka*

liberalizovat_{3x,7x} ACT(1) PAT(4)

liberalizovat obchod

líbit se_{44x,62x} ACT(3) PAT(1; ↓že; f; ↓c)

(zamlouvat se) *to se mi líbí; opozici se nelíbí, že ODS zadává...; nelíbí se mi, kam si sedáš; nelíbí se jim pracovat přesčas; v Praze se mi l.*

libovat si_{8x,3x} ACT(1) PAT(4; ↓že; v+6)

(pochvalovat si) *liboval si dobré jídlo; l. si, že má klid; l. si v klidu*

licencovat_{3x} ACT(1) PAT(4)

licencovat profesionály

licitovat¹_{1x} ACT(1) PAT(o+6; na+6; ↓že; ↓zda; ↓jestli; ↓c;

↓aby; s) ADDR(s+7)

(dohadovat se) *licitovat s nimi o cenu*

licitovat² ACT(1) PAT(4)

(dražit) *licitovat starožitnosti*

líčit¹_{10x,8x} ACT(1) PAT(4; ↓že; ↓c) ?ADDR(3)

(popsat, popisovat) *líčil nám nový příběh*

líčit² ACT(1) PAT(4)

(malovat, krášlit) *líčit herce před představením*

lichotit $1 \times$ ACT(1) PAT(3)

(chválit) *lichotit výkonu domácích; l. ženě*

likvidovat $1 \times, 4 \times$ ACT(1) PAT(4)

(ničit, zabít) *likvidoval nepřítele*

limitovat $8 \times, 1 \times$ ACT(1) PAT(4) ?EFF(na+4)

(omezit, omezovat) *ceny limitovaly objednávky na neuspokojivé hodnoty; limitovat výrobu*

linout se $3 \times, 1 \times$ ACT(1)

(šřit se, rozšiřovat se, rozmáhat se) *z pokoje se line vůně*

listovat $1 \times, 2 \times$ ACT(1) PAT(7)

(zběžně prohlížet) *listovat osobním svazkem*

lišit ACT(1) PAT(4) ORIG(od+2)

(různit, odlišovat) *Petra liší od Pavla jeho povaha; l. pravdu od lži*

lišit se $44 \times, 51 \times$ ACT(1) PAT(od+2; oproti+3)

(různit se) *Petr se liší od Pavla; důrazem. MEANS na jiné jevy; l. se ve svém hodnocení. REG; Petr a Pavel se l. Rcp. PAT; děti se l. Rcp. PAT v jednotlivostech podle věku; jejich názory se l. Rcp. PAT*

lít $1 \times$ ACT(1) PAT(4) DIR(3)

(nalívat) *Pavel lil vodu do umyvadla*

lít $2 \times$ ACT(1) PAT(4) DIR(3)

(vkládat) *lít peníze do budov*

lít $3 \times$ EMPTY

(pršet) *lilo celou noc*

lítat $2 \times$ ACT(1)

(hovorově, pohybovat se) *index celou sobotu jen lítal; index lítal nahoru. DIR3 dolů. DIR3*

litovat $15 \times, 16 \times$ ACT(1) PAT(2; ↓že)

(rmoutit se, zalitovat) *litovat každého dne; l., že neprosadil program A*

litovat $2 \times$ ACT(1) PAT(4)

(politovat) *litovat postižené přátele*

lízat $1 \times$ ACT(1) PAT(4)

lízat lízátko; l. si. BEN flapku

lkát $1 \times$ ACT(1) ?PAT(na+4; ↓že; ↓c)

(nařikat) *lkát na špatné poměry*

lkát $2 \times$ ACT(1)

(plakat, úpět, kvílet) *klavírista smutně lkal*

lnout $1 \times$ ACT(1) PAT(k+3)

(přimykát se, milovat) *lnout k rodině*

lnout $2 \times$ ACT(1) DIR(3)

(lepít se, přiléhat) *guma lnula k dětskému obličejí*

lobbovat $1 \times, 2 \times$ ACT(1)

nikdy nelobbovala; pro nás. BEN

lobbovat $2 \times$ ACT(1) PAT(za+4; pro+4; proti+3)

Lobbuje proti daňovým pravidlům.

lobovat $8 \times$ ACT(1) ?PAT(za+4)

skupiny nepřetržitě lobují za novou verzi

lokalizovat $1 \times, 1 \times$ ACT(1) PAT(4) LOC()

(umístit) *lokalizovat pracoviště v daných prostorách*

lokalizovat $2 \times$ ACT(1) PAT(4) DIR(3)

(umístit) *lokalizovat děj do budoucnosti*

lokalizovat $3 \times$ ACT(1) PAT(4; ↓c)

(vymezit, určovat) *lokalizovat bolest*

lokalizovat $4 \times$ ACT(1) PAT(4)

(omezit, zastavit) *lokalizovat epicentrum; l. požár, chorobu*

lomcovat ACT(1) PAT(7; s+7)

(pohybovat, hýbat, cloumat) *lomcovat dveřmi*

lomit $3 \times$ ACT(1) DPHR(ruka.P7) ?PAT(nad+7)

Lomili rukama nad blížícími se prezentacemi nových akcí.

losovat $1 \times$ ACT(1) PAT(4)

(vylosovat) *asistentka losuje výherce*

loučit se $10 \times$ ACT(1) PAT(s+7)

(rozloučit se) *loučit se s přítelem; přátelé se spolu. MANN l. Rcp. PAT; Jirka a Pavel se l. Rcp. PAT*

loupit $1 \times$ ACT(1) PAT(4)

(vylupovat, vykrádat) *loupil pokladny*

loupit $2 \times$ ACT(1)

(páchat loupeže) *loupil nedaleko bydlíště*

loutkařit $2 \times$ ACT(1)

otec loutkařil; samostatně. MANN

lovit $3 \times, 2 \times$ ACT(1) PAT(4)

(chytat, střílet) *lovit buvoly*

lpět $1 \times, 3 \times$ ACT(1) PAT(na+6)

(nevzdat se, držet se) *lpět na kvalitním výcviku; l. na dětech*

lpět $2 \times$ ACT(1) LOC()

(lnout, držet se, přiléhat) *zpcená košile lpí na těle*

lustrovat $2 \times$ ACT(1) PAT(4)

(přezkoumávat, kontrolovat) *lustrovat osoby*

luxovat $2 \times$ ACT(1) PAT(4) ?ORIG(od+2)

(čistit) *luxuje koberec od nečistoty*

lyžovat $1 \times, 3 \times$ ACT(1)

lyžovala dobře

lze $526 \times, 222 \times$ ACT(.f; 1)

A nelze, aby poplatníci přišli na prověrku a...; Lze odejít; Nelze nic než očekávat

M

- mačkat** $1 \times$ ACT(1) PAT(4)
(stlačovat, tisknout) *mačkat páčky*
- mačkat se** $3 \times$ ACT(1) LOC()
(tlačit se, tísnit se) *fanoušci se mačkali na tribunách*
- máchat** $1 \times, 1 \times$ ACT(1) ?PAT(7) ?ADDR(na+4)
(mávat, mávnout) *máchal na sestru rukou*
- máchat** $2 \times$ ACT(1) PAT(4)
(prát) *máchat prádlo*
- máchnout** $1 \times$ ACT(1) PAT(7)
Párkrát máchne pálkou.
- makat** $1 \times$ ACT(1)
(pracovat, dělat) *makat spolehlivě; kluci m. s plným nasazením.*MANN
- malovat** $1 \times, 1 \times$ ACT(1) PAT(4)
(kreslit, portrétovat) *Bacon maloval obrazy*
- malovat** $2 \times$ ACT(1) PAT(4)
(představovat si) *situace je hrozná, ale možná malujeme horší obrázek, než bychom měli, malovat si.*BEN *lepší budoucnost*
- manévrovat** $1 \times$ ACT(1) LOC()
(pohybovat se) *plán manévroval v úzkém koridoru*
- manipulovat** $1 \times, 4 \times$ ACT(1) PAT(s+7; 7)
(pracovat, zacházet) *Manipuluje s mířící.; Manipuluje dveřmi od sklepa jen s námahou.*
- manipulovat** $2 \times$ ACT(1) PAT(s+7; 7)
(ovládat, řídit, ovlivňovat) *Manipulovat s lidmi je někdy lehké.; Manipulovat trhem se jim nedařilo.; Bogartová manipuluje svými herci, jako by to byly hadrové panenky*
- mapovat** $1 \times, 1 \times$ ACT(1) PAT(4)
mapovat krajinu
- mařit** $2 \times, 5 \times$ ACT(1) PAT(4)
(kazít, hatit, ničít) *vytrvale maří její snahu soustředit se na práci*
- masírovat** $2 \times$ ACT(1) PAT(4)
masírovat záda
- maskovat** $2 \times, 3 \times$ ACT(1) PAT(4; ↓že; ↓jestli; ↓jak-2; ↓c) ?ADDR(před+7)
(tajit, zastírat) *maskovala před ním obchody; m., že pracovala*
- mást** $3 \times$ ACT(1) PAT(4)
(plést) *mást maloobchodníky*
- maturovat** $2 \times, 1 \times$ ACT(1) ?PAT(z+2)
*maturovat z dějepisu; m. na gymnáziu.*LOC
- mávat** $1 \times, 4 \times$ ACT(1) ?PAT(7) ?ADDR(na+4; 3)
(zamávat) *kubánští uprchlíci mávají na americké vrtulníky šátky; m. mamince rukou*
- mávat** $2 \times$ ACT(1) PAT(7)
útočník mával nožem
- mávnout** $2 \times, 2 \times$ ACT(1) ?PAT(7) ?ADDR(3; na+4)
(mávat) *mávně na dívku rukou; m. chlapci rukou*
- maximalizovat** $1 \times, 8 \times$ ACT(1) PAT(4)
maximalizovat své zájmy
- mazat** $2 \times$ ACT(1) PAT(4)
(stírat, utírat) *maže tabuli; m. jména sponzorů z mantinelů.*DIR1
- mazlit se** $1 \times$ ACT(1) PAT(s+7)
*mazlit se s dítětem; děti se m. Rcp.PAT; matka a dcera se spolu.*MANN *m. Rcp.PAT*
- meditovat** $1 \times$ ACT(1) PAT(o+6; nad+7; ↓že; ↓zda; ↓c; ↓jestli)
(uvažovat, přemítat, přemýšlet) *meditoval o životě*
- měnit** $1 \times, 6 \times$ ACT(1) PAT(4) ?ADDR(s+7) ?EFF(za+4)
(proměnit, vyměnit, směnit) *měnil s ním marky za dolary; m. peníze v bance; m. s ním byt za menší*
- měnit** $2 \times, 4 \times, 9 \times$ ACT(1) PAT(4) ?ORIG(z+2) ?EFF(na+4; v+4; do+2)
(proměnit) *výchova ho změnila z gaunera na slušného člověka*
- měnit** $3 \times, 3 \times$ ACT(1; ↓že) PAT(4) ?ORIG(na+6)
(ovlivnit) *projekt nemění nic na trvání jaderné hrozby; to na věci nic nemění*
- měnit** $4 \times$ ACT(1) PAT(4) ?EFF(za+4)
(střídat) *měnit kytaru za klavír; Litovínov m. trenéry*
- měnit se** $1 \times, 9 \times$ ACT(1) PAT(v+4; na+4; do+2) ?ORIG(z+2)
(proměnit se) *měnil se z larvy v brouka; m. se do podoby otce*
- měnit se** $2 \times$ ACT(1) PAT(s+7)
(střídat se) *voják se měnil s generálem; stráže se m. Rcp.PAT*
- měnit se** $3 \times, 16 \times, 34 \times$ ACT(1)
(proměňovat se) *časy se mění*
- měřit** $1 \times, 4 \times, 1 \times$ ACT(1) PAT(4) EFF(s+7)
(srovnávat, porovnávat) *měřit desku s kazetou; m. nahrávku s živým vystoupením; matematik se m. s matematickým standardem; děti se.PAT m. Rcp.EFF ve znalostech.*REG
- měřit** $2 \times, 14 \times, 21 \times$ ACT(1) PAT(4)
(změřit, zjišťovat velikost) *měřit plátno; Gen.ACT děti.PAT se.hídden u lékaře m.; Jan se.PAT měřil kvůli přesnosti už podruhé; m. mu.*BEN *teplotu*
- měřit** $3 \times, 7 \times, 1 \times$ ACT(1) EXT()

(mít míru) *stromek měřil 2 metry*

metabolizovat_{1x} ACT(1) PAT(4) ?ORIG(z+2)
metabolizovat lék z plísni

metat_{1x} ACT(1) DPHR(kozelec.S4)
Dokud se skutečné počty inzertních řádků nezačnou vracet zpátky nahoru, nemůžeme metat kozelce.

mhouřit_{2x} ACT(1) PAT(4)
Republikáni mhouří oči nejbolestněji.

migrovat_{1x} ACT(1) PAT(k+3;na+4) ?ORIG(z+2;od+2)
(přecházet) mnoho firem bude migrovat na nové prostupy ze starých metod

migrovat_{2x} ACT(1) DIR3(0)
(stěhovat se) migrovat do zahraničí

míhat se_{2x} ACT(1)
(hemžit se) stín se neklidně míhal; na pódiu se m. jeden soubor za druhým

mihnout se_{1x,1x} ACT(1)
(objevit se, ukázat se) motýl se jen mihl a zmizel

míchat_{1x,1x} ACT(1) PAT(4) ?ORIG(z+2)
(tvořit, vyrábět) míchat pitnou vodu ze dvou zdrojů

míchat₂ ACT(1) PAT(4) EFF(s+7)
(zaměňovat) míchat znak s označením; m. dva různé pojmy Rcp EFF

míchat₃_{1x,1x} ACT(1) PAT(4) EFF(s+7)
(mísit, smíchat) míchat cement s pískem; m. vodu s vínem; m. chloristan s pohonnou látkou na raketové palivo.AIM; m. chloristan a pohonnou látkou, aby vzniklo.AIM....

míchat₄_{1x} ACT(1) PAT(4) DIR3(0)
(dávat, řadit) míchal různé autory do výstavního koktejlu;

míchat₅ ACT(1) PAT(4;7;s+7)
(promíchat, měnit pořadí, zamíchat) míchat karty; trenér m. se sestavou

míchat₆_{1x} ACT(1) PAT(4)
(mísit) míchat kávu; lžičkou.MEANS

míchat₇_{1x} ACT(1) DPHR(pátý:NS4,přes-1[devátý:NS4])
míchal páté přes deváté

míchat se_{1x} ACT(1) PAT(do+2)
(vměšovat se) Míchají se do volného trhu.

míjet₁_{3x,1x} ACT(1) PAT(4)
(přejít, přejet okolo) průvod míjel ubytovnu pro dělníky

míjet_{2x} ACT(1) PAT(4)
(nezasahovat, netrefovat) míjet terč

míjet₃_{2x} ACT(1)
(plynout, utíkat) čas rychle míjel

míjet se_{2x} ACT(1) PAT(7;s+7)
léčky se míjely účinkem

mílovat_{21x,14x} ACT(1) PAT(4;↓že)
(mít rád) mílovat své děti; m., že se všemu směje

minimalizovat_{4x,11x} ACT(1) PAT(4) ?ORIG(z+2) ?EFF(na+4)
(snížit) minimalizovat ztráty z 8 na 3 tisíce

Literatura

- Jurij Derenikovič Apresjan. *Leksičeskaja semantika: sinonimičeskije sredstva jazyka*. Nauka, Moskva, 1974.
- Tania Avgustinova, Alevtina Bémová, Eva Hajičová, Karel Oliva, Jarmila Panevová, Vladimír Petkevič, Petr Sgall, a Hana Skoumalová. *Linguistic Problems of Czech*. Technical report, MFF UK, Prague, 1995.
- Leonard H. Babby. Voice and Diathesis in Slavic. In *Position paper presented at the Workshop on Comparative Slavic Morphosyntax: State of the Art*. Indiana University, Spencer, 1998.
- Jaroslav Bauer a Miroslav Grepl. *Skladba spisovné češtiny*. SPN, Praha, 1975.
- Eduard Bejček. Automatické přiřazování valenčních rámců a jejich slévání. In *Informačné Technológie – Aplikácie a Teória. Zborník príspevkov(ITAT) 2009*, pages 9–14, 2009.
- Eduard Bejček, Václava Kettnerová, a Markéta Lopatková. Advanced searching in the valency lexicons using PML-TQ search engine. In *Text, Speech and Dialogue. 13th International Conference, TSD 2010, Brno, Czech Republic, September 6-10, 2010. Proceedings*, pages 51–58, 2010.
- Helena Běličová-Křížková. Kategorie osoby a systém diateze v slovanských jazycích. *Slavia*, 45: 337–355, 1976.
- Ondřej Bojar a Jana Šindlerová. Building a bilingual vallex using treebank token alignment: First observations. In *Proceedings of the 7th International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2010)*, pages 304–309, Valletta, Malta, 2010. ELRA.
- Ondřej Bojar, Jiří Semecký, a Václava Benešová. VALEVAL: Testing Vallex Consistency and Experimenting with Word-Frame Disambiguation. *The Prague Bulletin of Mathematical Linguistics*, (83):5–18, 2005.
- Sabine Brants, Stefanie Dipper, Peter Eisenberg, Silvia Hansen-Schirra, Esther König, Wolfgang Lezius, Christian Rohrer, George Smith, a Hans Uszkoreit. Tiger: Linguistic interpretation of a german corpus. *Computational Linguistics*, 2(4):491–652, 2004. ISSN 1570-7075.
- Karl Bühler. *Sprachtheorie. Die Darstellungsfunktion der Sprache*. Verlag von Gustav Fischer, Jena, 1934.
- Marie Čechová, Zdeněk Hlavsa, Miloš Dokulil, Zdeňka Hrušková, a Josef Hrbáček. *Čeština - řeč a jazyk*. ISV, Praha, 1996.
- František Čermák. *Podstata valence z hlediska lexikologického*, pages 15–40. Wydawnictwo polskiej akademii nauk, Wroclaw-Warszawa-Krakow, 1991.
- František Čermák. *Manuál lexikografie*. Nakladatelství H 'I&' H, Praha, 1995. ISBN 80-85787-23-7.
- František Čermák. *Jazyk a jazykověda*. Pražská imaginace, Praha, 1997. ISBN 80-7110-183-4.

- František Čermák. Povaha a souvislosti některých univerzálií v sémantice a morfologii. In P. Hladká, Z. / /Karlík, editor, *čeština - univerzália a specifika, Sborník konference ve šlapanicích u Brna*, pages 67–76, Praha, 1999. Nakladatelství Lidové noviny.
- František Čermák. *Lexikon a sémantika*. Lidové noviny, Praha, 2010. ISBN 978-80-7422-020-3.
- František Čermák a Jan Holub. *Syntagmatika a paradigmatica českého slova I. Valence a kolokabilita*. Karolinum, Praha, 2005. ISBN 80-246-0974-6.
- A. A. Cholodovič. *Tipologija passivnych konstrukcij. Diatezy i zalogi*. Leningrad, 1974.
- Noam Chomsky. *Syntactic Structures*. Mouton, Hague, 1957.
- Viktor S. Chraťkovskij. Diateza i referentnosť. (K voprosu o sootnoženii aktivnych, passivnych, reflektivnych i reciprokných konstrukcij). *Zalogovye konstrukcii v raznostrukturných jazykach*, pages 5–38, 1981.
- Collins Cobuild. *Collins COBUILD Advanced English Language Dictionary, 6th ed.* Harper Collins, London, 2008. ISBN 978-1424027514.
- D. Alan Cruse. *Lexical Semantics*. Cambridge University Press, UK, 1986.
- František Daneš. Větné členy obligatorní, potenciální a fakultativní (Obligatory, Potential and Optional Constituents of the Sentence). *Miscellanea Linguistica. Acta Universitas Palackiana Olomucensis*, pages 131–138, 1971.
- František Daneš. *Věta a text. Studie ze syntaxe spisovné češtiny*. Academia, Praha, 1985.
- František Daneš a Zdeněk Hlavsa. *Větné vzorce v češtině*. Academia, Praha, 1987.
- Miloš Dokulil. Morfologické kategorie pasiva ve spisovných jazycích severských ve srovnání se spisovnou češtinou. *Hrst studií a vzpomínek*, pages 77–99, 1941.
- Bonnie J. Dorr a Mari Broman Olsen. Aspectual modifications to a LCS database for NLP applications. Technical report, College Park, MD, USA, 1997.
- David Dowty. *Word meaning and Montague grammar. The semantics of verbs and times in Generative Semantics and in Montague's PTQ: Synthese Language Library*. Dordrecht, Reidel, 1979.
- Adolf Erhart. *Das indoeuropäische Verbalsystem*. UJEP, Brno, 1989. ISBN 80-210-0189-5.
- Christiane Fellbaum. *WordNet: An Electronic Lexical Database*. MIT Press, Cambridge, MA and London, 1998. ISBN 0-262-06197-X.
- Charles Fillmore. The case for case. *Universals in Linguistic Theory*, pages 1–88, 1968.
- Charles Fillmore. An alternative to checklist theories of meaning. In G. Thurgood C. Cohen, H. Thompson a K. Whistler, editors, *Proceedings of the First Annual Meeting of the Berkeley Linguistic Society*, pages 123–131, Berkeley, 1975. Berkeley Linguistics Society.
- Charles Fillmore. Frames and the semantics of understanding. *Quaderni di Semantica*, 6(2): 222–254, 1985.
- Haim Gaifman. Dependency systems and phrase-structure systems. *Information and Control*, 8 (3):304–337, 1965.
- Markus Giger. *Resultativkonstruktionen im modernen Tschechischen (unter Berücksichtigung der Sprachgeschichte und der übrigen slavischen Sprachen)*. Bern, 2003. ISBN 3-906770-33-8.

- Miroslav Grepl a Petr Karlík. *Gramatické prostředky hierarchizace syntaktické struktury věty*. Brno, 1983.
- Miroslav Grepl a Petr Karlík. *Skladba spisovné češtiny*. SPN, Praha, 1986.
- Miroslav Grepl a Petr Karlík. *Skladba češtiny*. Votobia, Olomouc, 1998.
- Jeffrey Gruber. *Studies in lexical relations*. PhD thesis, Cambridge, Massachusetts, 1965.
- Jan Hajič. Ruslan: An mt system between closely related languages. In *Proceedings of the third conference on European chapter of the Association for Computational Linguistics*, pages 113–117, Morristown, NJ, USA, 1987. Association for Computational Linguistics.
- Jan Hajič. *Building a Syntactically Annotated Corpus: The Prague Dependency Treebank*. Karolinum, Charles University Press, Prague, 1998. ISBN 80-7184-601-5.
- Jan Hajič. *Disambiguation of Rich Inflection (Computational Morphology of Czech)*. Nakladatelství Karolinum, Prague, 2004. ISBN 80-246-0282-2.
- Jan Hajič a Václav Honetschläger. Annotation lexicons: Using the valency lexicon for tecto-grammatical annotation. *The Prague Bulletin of Mathematical Linguistics*, (79–80):61–86, 2003. ISSN 0032-6585.
- Jan Hajič a Zdeňka Uřešová. Linguistic Annotation: from Links to Cross-Layer Lexicons. In Erhard Nivre, Joakim / / Hinrichs, editor, *Proceedings of The Second Workshop on Treebanks and Linguistic Theories*, volume 9 of *Mathematical Modeling in Physics, Engineering and Cognitive Sciences*, pages 69–80, Vaxjo, Sweden, 2003. Vaxjo University Press. ISBN 91-7636-394-5.
- Jan Hajič, Barbora Vidová-Hladká, Daniel Zeman, Michael Collins, Lance Ramshaw, Christoph Tillmann, Eric Brill, Douglas Jones, Cynthia Kuo, a Ozren Schwartz. Core Natural Language Processing Technology Applicable to Multiple Languages. *The Prague Bulletin of Mathematical Linguistics*, (70), 1998.
- Jan Hajič, Barbora Vidová-Hladká, Jarmila Panevová, Eva Hajičová, Petr Sgall, a Petr Pajas. *Prague Dependency Treebank 1.0*. CAT: LDC2001T10, 2001. ISBN 1-58563-212-0.
- Jan Hajič, Jarmila Panevová, Zdeňka Uřešová, Alevtina Bémová, Veronika Kolářová, a Petr Pajas. PDT-VALLEX: Creating a Large-coverage Valency Lexicon for Treebank Annotation. In Erhard Nivre, Joakim / / Hinrichs, editor, *Proceedings of The Second Workshop on Treebanks and Linguistic Theories*, volume 9 of *Mathematical Modeling in Physics, Engineering and Cognitive Sciences*, pages 57–68, Vaxjo, Sweden, 2003. Vaxjo University Press. ISBN 91-7636-394-5.
- Jan Hajič, Jarmila Panevová, Eva Buráňová, Zdeňka Uřešová, Alevtina Bémová, Jan Štěpánek, Petr Pajas, a Jiří Kárník. Anotace na analytické rovině. Návod pro anotátory. Technical Report TR-2004-23, ÚFAL/CKL MFF UK, Prague, 2004.
- Jan Hajič, Jarmila Panevová, Eva Hajičová, Petr Sgall, Petr Pajas, Jan Štěpánek, Jiří Havelka, Marie Mikulová, Zdeněk Žabokrtský, a Magda Ševčíková-Razímová. *Prague Dependency Treebank 2.0*. Linguistic Data Consortium, Philadelphia, PA, USA, 2006. ISBN 1-58563-370-4.
- Eva Hajičová. K některým otázkám závislostní gramatiky. *Slovo a slovesnost*, 67(1):3–26, 2006. ISSN 0037-7031.

- Eva Hajičová a Ivona Kučerová. Argument/Valency Structure in PropBank, LCS Database and Prague Dependency Treebank: A Comparative Pilot Study. In Carmen González Rodríguez, Manuel/ /Paz Suárez Araujo, editor, *Proceedings of the Third International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2002)*, pages 846—851. ELRA, 2002.
- Eva Hajičová a Petr Sgall. A dependency based specification of topic and focus. *SMIL*, 1/2: 93–140, 1980.
- Jiří Hana, Daniel Zeman, Jan Hajič, Hana Hanová, Barbora Hladká, a Emil Jeřábek. Manual for Morphological Annotation, Revision for the Prague Dependency Treebank 2.0. Technical Report TR-2005-27, ÚFAL MFF UK, Prague, Czech Rep., 2005.
- Zellig S. Harris. Discourse analysis. *Language*, 28:1–30, 1952.
- Karel Hausenblas. Slovesná kategorie výsledného stavu v dnešní češtině. *Naše řeč*, (46):13–27, 1963a.
- Karel Hausenblas. Slovesná kategorie výsledného stavu v dnešní češtině. *Naše řeč*, 46:13–28, 1963b.
- Bohuslav Havránek a Alois Jedlička. *Česká mluvnice*. SPN, Praha, 1981. ISBN 14-556-81.
- David G. Hays. Dependency theory: A formalism and some observations. *Language*, 40: 511–525, 1964.
- Gerhard Helbig. *Theoretische Und Praktische Aspekte Eines Valenzmodells*, volume 1, pages 31–51. Mouton, Paris, 1971.
- Gerhard Helbig. *Valenz - Satzglieder- semantische Kasus - Satzmodelle*. VEB Verlag Enzyklopädie, Leipzig, 1982.
- Gerhard Helbig a Wolfgang Schenkel. *Wörterbuch zur Valenz und Distribution deutscher Verben*. Niemeyer, Tübingen, Tübingen, 1991. ISBN 3484104562.
- Peter Hellwig. *Dependency Unification Grammar*, volume 1, pages 593–635. Mouton, 2003. URL <http://www.cl.uni-heidelberg.de/~hellwig/dug-2002.pdf>.
- Peter Hellwig. *Parsing with Dependency Grammars*, volume 1, pages 1081–1108. Mouton, 2006. URL <http://www.cl.uni-heidelberg.de/~hellwig/DG-parsing.pdf>.
- Thomas Herbst a Katrin Gotz-Votteler. *Valency: Theoretical, Descriptive and Cognitive Issues (Trends in Linguistics. Studies and Monographs)*. Walter de Gruyter, 2007. ISBN 978-3110195736.
- Barbora Vidová Hladká a Zdeňka Uřešová. Syntaktická proměna českého akademického korpusu. *Slovo a Slovesnost*, (4), 2011. ISSN 0037-7031.
- Dana Hlaváčková. *Databáze slovesných valenčních rámců VerbaLex*. PhD thesis, Masarykova univerzita, Brno, 2008.
- Dana Hlaváčková, Aleš Horák, a Vladimír Kadlec. Exploitation of the VerbaLex Verb Valency Lexicon in the Syntactic Analysis of Czech. In *Lecture Notes in Artificial Intelligence, Proceedings of Text, Speech and Dialogue 2006*, volume 4188, pages 79–86, Berlin and Heidelberg, 2006. Springer. ISBN 978-3-540-39090-9.
- Julia Hockenmaier a Mark Steedman. CCGbank: A Corpus of CCG Derivations and Dependency Structures Extracted from the Penn Treebank. *Computational Linguistics*, 33(3):355–396, 2007.

- Aleš Horák. Verb valency and semantic classification of verbs. In P. Sojka et al., editor, *Proceedings of Text, Speech and Dialog International Conference TSD 98*, pages 61–66, Brno, 1998.
- Aleš Horák a Karel Pala. Building a large lexicon of complex valency frames. In A. Meyers, editor, *Proceedings of the FRAME 2007. Building Frame Semantics Resources for Scandinavian and Baltic Languages*, pages 31–38, Tartu, Estonia, 2007. Lund University, Sweden. ISBN 978-91-976939-0-.
- Igor A. Meščuk. Actants. In *Meaning-text theory 2003. Proceedings of the First International Conference on Meaning-text theory*, pages 111–127, 2003.
- Joachim Jacobs. *Syntax und Valenz, Jahrbuch 1991*, pages 94–127. Institut für Deutsche Sprache, Berlin/New York, 1992.
- Jaroslav Jelínek, Josef V. Bečka, a Marie Těšitelová. *Frekvence slov, slovních druhů a tvarů v českém jazyce*. SPN, 1961.
- S. D. Kacnelson. *K probleme stadiálnosti v ucenii Potebni*. Izd. Akademii Nauk, Otdelenie literatury i jazyka, Moskva, 1948.
- S. D. Kacnelson. *Tipologia jazyka i rečevyje myšlenie*. Izd. Nauk, Moskva, 1972.
- Petr Karlík. Základní funkce deagentizace a dekauzativizace. *Sborník prací Filosofické fakulty brněnské university*, 45(A 44):97–103, 1996. ISSN 0231-7567.
- Petr Karlík. Hypotéza modifikované valenční teorie. *Slovo a slovesnost*, 61(3):170–189, 2000. ISSN 0037-7031.
- Petr Karlík, Marek Nekula, a Zdenka Rusínová. *Příruční mluvnice češtiny*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2000. ISBN 80-7106-134-4.
- Petr Karlík, Marek Nekula, a Jana Pleskalová. *Encyklopedický slovník češtiny*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2002. ISBN 80-7106-484-X.
- Václava Kettnerová a Markéta Lopatková. Changes in valency structure of verbs: Grammar vs. lexicon. In *Slovko 2009, NLP, Corpus Linguistics, Corpus Based Grammar Research*, pages 198–210, 2009.
- Václava Kettnerová a Markéta Lopatková. The representation of diatheses in the valency lexicon of czech verbs. In *IceTAL*, pages 185–196, 2010.
- Václava Kettnerová a Markéta Lopatková. The representation of diatheses in the valency lexicon of czech verbs. In Hrafn Loftsson, Eiríkur Roegnavaldsson, a Sigrún Helgadóttir, editors, *Proceedings of the 7th International Conference on NLP, IceTAL 2010. Advances in Natural Language Processing*, pages 185–196. Springer Berlin Heidelberg New York, 2010. ISBN 978-3-642-14769-2.
- Paul Kingsbury a Martha Palmer. From Treebank to PropBank. In *Proceedings of the LREC, Canary Islands, Spain*, 2002.
- Karen Kipper, Anna Korhonen, Neville Ryant, a Martha Palmer. Extending VerbNet with Novel Verb Classes. In *Proceedings of the Fifth International Conference on Language Resources and Evaluation – LREC’06*, 2006.
- Veronika Kolářová. *Valence deverbativních substantiv v češtině*. PhD thesis, ÚFAL MFF UK, Prague, 2005.

- František Kopečný. *Základy české skladby*. SPN, Praha, 1958.
- Květa Králíková. Pasívum v generativním popisu jazyka. *Slovo a slovesnost*, 41:118–126, 1980. ISSN 0037-7031.
- Květa Králíková. Reflexivnost sloves z hlediska automatické analýzy češtiny. *Slovo a slovesnost*, 42:291–298, 1981. ISSN 0037-7031.
- Jerzy Kuryłowicz. Dérivation lexicale et dérivation syntaxique. *Bulletin de la Société linguistique de Paris*, (37):79–92, 1936.
- Jerzy Kuryłowicz. The evolution of grammatical categories. *Esquisses linguistiques*, 2, 1975.
- Karolína Kvitová. Mediální konstrukce v češtině, 2007.
- Beth Levin. *English Verb Classes and Alternations: A Preliminary Investigation*. University of Chicago Press, Chicago, 1993.
- Markéta Lopatková. Valency in the Prague Dependency Treebank: Building the Valency Lexicon. *Prague Bulletin of Mathematical Linguistics*, (79–80):37–60, 2003.
- Markéta Lopatková. *Valency Lexicon of Czech Verbs: Towards Formal Description of Valency and Its Modeling in an Electronic Language Resource*. Prague, 2010.
- Markéta Lopatková a Jarmila Panevová. *Recent developments of the theory of valency in the light of the Prague Dependency Treebank*, pages 83–92. Veda Bratislava, Slovakia, 2006. ISBN 80-224-0880-8.
- Markéta Lopatková a Jarmila Panevová. Valence vybraných sloves pohybu v češtině. In Predrag Piper, editor, *Proceedings of Matica Srpska za slavistiku*, pages 101–115, Novi Sad, Serbia and Montenegro, 2007.
- Markéta Lopatková a Zdeněk Žabokrtský. Valency Frames of Czech Verbs in VALLEX 1.0. In Adam Meyers, editor, *HLT-NAACL 2004 Workshop: Frontiers in Corpus Annotation*, pages 70–77, Boston, 2004. Association for Computational Linguistics.
- Markéta Lopatková, Zdeněk Žabokrtský, Václava Benešová, Karolina Skwarska, Eduard Bejček, Klára Chvátalová, Michaela Nová, a Miroslav Tichý. *VALLEX 2.5 - Valency Lexicon of Czech Verbs, version 2.5*. 2007.
- Markéta Lopatková, Zdeněk Žabokrtský, a Václava Kettnerová. *Valenční slovník českých sloves*. Karolinum, Praha, 2008.
- Mohamed Maamouri a Ann Bies. Developing an arabic treebank: Methods, guidelines, procedures, and tools. In Ali Farghaly a Karine Megerdooian, editors, *COLING 2004 Computational Approaches to Arabic Script-based Languages*, pages 2–9, Geneva, Switzerland, August 28th 2004. COLING.
- Eva Macháčková. K jednotlivým typům transformací v češtině. *Slovo a slovesnost*, 53:273–281, 1992. ISSN 0037-7031.
- Mitchell P. Marcus, Beatrice Santorini, a Mary Ann Marcinkiewicz. Building a large annotated corpus of english: The penn treebank. *COMPUTATIONAL LINGUISTICS*, 19(2):313–330, 1993.
- Jirí Materna a Karel Pala. Using Ontologies for Semi-automatic Linking VerbaLex with FrameNet. In *LREC*, pages 3331–3337, 2010.

- Vilém Mathesius. Slovesné časy typu perfektního v hovorové češtině. *Naše řeč*, 9(7):200–202, 1925.
- Peter Hugoe Matthews. *The Concise Oxford Dictionary of Linguistics*. Oxford University Press, Oxford, 1997.
- Igor A. Meščuk. *Dependency Syntax: Theory and Practice*. State University of New York Press, Albany, 1987. ISBN 0-88706-450-7.
- Igor A. Meščuk. *Levels of Dependency in Linguistic Description: Concepts and Problems*, volume 1, pages 188–229. W. de Gruyter, Berlin - New York, 2003.
- A. Meyers, R. Reeves, C. Macleod, R. Szekely, V. Zielinska, B. Young, a R. Grishman. The Nom-Bank Project: An Interim Report. In A. Meyers, editor, *HLT-NAACL 2004 Workshop: Frontiers in Corpus Annotation*, pages 24–31, Boston, Massachusetts, USA, May 2 - May 7 2004. Association for Computational Linguistics.
- Marie Mikulová, Alevtina Bémová, Jan Hajič, Eva Hajičová, Jiří Havelka, Veronika Kolářová, Markéta Lopatková, Petr Pajas, Jarmila Panevová, Magda Razímová, Petr Sgall, Jan Štěpánek, Zdeňka Urešová, Kateřina Veselá, Zdeněk Žabokrtský, a Lucie Kučová. Anotace na tektogramatické rovině Pražského závislostního korpusu. Anotátorská příručka. Technical Report TR-2005-28, ÚFAL MFF UK, Prague, Prague, 2005.
- Jozef Mistrík, editor. *Encyklopédia jazykovedy*. Obzor, Bratislava, 1993.
- A. Nasr a O Rambow. SuperTagging and Full Parsing . In *Proceedings of Seventh International Workshop on Tree Adjoining Grammar and Related Formalisms* , 2004.
- V. P. Nedjalkov. *Tipologija rezul'tativnych konstrukcij*. Leningrad, 1983.
- Ivana Němcová. *Využití valenčního slovníku VerbaLex pro syntaktickou analýzu češtiny*. PhD thesis, Masarykova univerzita, Brno, 2006.
- Jaroslav Nešetřil. *Teorie grafů*. Praha, 1979.
- Jiří Novotný. *Mluvnice češtiny pro střední školy*. Fortuna, Praha, 1997. ISBN 80-7168-183-0.
- Karel Oliva. A Parser for Czech Implemented in System Q . *Explizite Beschreibung der Sprache und automatische Textbearbeitung*, 1989.
- Karel Oliva. Reflexe reflexivity reflexiv. *Slovo a slovesnost*, 62:200–207, 2001. ISSN 0037-7031.
- Slavo Ondrejovič. Konverzia a aktívno-pasívne vzťahy. *Jazykovedné štúdie*, (15):189–193, 1980.
- Slavo Ondrejovič. Konverzia a synonymia. *Jazykovedné štúdie*, (16):111–113, 1981.
- Slavo Ondrejovič. *Medzi slovesom a vetou. Problémy slovenskej konverzie*. Veda, Bratislava, 1989. ISBN 80-224-0059-9.
- Elena Viktorovna Padučeva. Verbs implying semantic role of result: correlation between diathesis and aspectual meaning. *Linguistische Arbeitsberichte* 75, pages 125–136, 2000.
- Elena Viktorovna Padučeva. Diateza i diatetičeskij sdvig (diathesis and diathesis shift). *Russian Linguistics*, 26:179–215, 2002.
- Petr Pajas. Tred - nástroj pro lingvistickou anotaci, 2010. URL <http://ufal.mff.cuni.cz/~pajas/tred>.

- Karel Pala. *Počítačové zpracování přirozeného jazyka*. PhD thesis, Fakulta informatiky Masarykovy univerzity, Brno, 2000.
- Karel Pala a Pavel Ševeček. *Valence českých sloves*, pages 41–54. Brno, 1997.
- Karel Pala a Pavel Smrž. Building czech wordnet. 2004(7):79–88, 2004. URL http://www.fit.vutbr.cz/research/view_pub.php?id=7682.
- Karel Pala, Dana Hlaváčková, a Maria Khoklová. Semantic classes of czech verbs. In A. Meyers, editor, *Proceedings of the Conference on Intelligent Information Systems 2009*, pages 207–217, Krakow, 2009. Warszawa : IPI PAN Warszawa. ISBN 978-83-60434-59-8.
- Martha Palmer, Daniel Gildea, a Paul Kingsbury. The Proposition Bank: An Annotated Corpus of Semantic Roles. *Computational Linguistics*, 31(1):71–106, 2005.
- Jarmila Panevová. On verbal frames in Functional generative description I. *Prague Bulletin of Mathematical Linguistics*, (22):3–40, 1974.
- Jarmila Panevová. Verbal Frames Revisited. *The Prague Bulletin of Mathematical Linguistics*, (28): 55–72, 1977.
- Jarmila Panevová. *Formy a funkce ve stavbě české věty*. Academia, Praha, 1980.
- Jarmila Panevová. *Koreference v gramatice a v textu (nutnost strukturního popisu a jeho hranice)*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Slaskiego, 1998a. ISBN 83-226-0768-7.
- Jarmila Panevová. Ještě k teorii valence. 1998b. ISSN 0037-7031.
- Jarmila Panevová. Valence a její univerzální a specifické projevy. In *čeština - univerzália a specifika. Sborník konference ve šlapanicích u Brna 17.-18. 11. 1998* (ed. Zdeňka Hladká, Petr Karlík), 1999a.
- Jarmila Panevová. Česká reciproční zájmena a slovesná valence. *Slovo a slovesnost*, 60:269–275, 1999b. ISSN 0037-7031.
- Jarmila Panevová. K valenci substantiv (s ohledem na jejich derivaci). In *Zbornik matice srpske za slavistiku*, number 61, pages 29–36. Novi Sad, 2002a.
- Jarmila Panevová. Sloveso: centrum věty; valence: centrální pojem syntaxe. In *neuveđeno*, editor, *Aktuálne otázky slovenskej syntaxe*, pages x1–x5, 2002b.
- Jarmila Panevová. O jednom typu kauzativní konstrukce v češtině. In Leszek / Polanski Kazimierz Banys, Wieslaw / Bednarczuk, editor, *Etudes linguistiques Romano-Slaves offertes a Stanislaw Karolak*, pages 379–385. Oficyna Wydawnicza Edukacja, Cracovie, 2003. ISBN 83-917539-0-5.
- Jarmila Panevová. Stupňování adjektiv a valence, 2005.
- Jarmila Panevová. Znovu o reciprocitě. *Slovo a slovesnost*, 68:91–100, 2007. ISSN 0037-7031.
- Jarmila Panevová a Marie Mikulová. On reciprocity. *The Prague Bulletin of Mathematical Linguistics*, (87):27–40, 2007. ISSN 0032-6585.
- Jarmila Panevová a Magda Ševčíková. Annotation of morphological meanings of verbs revisited. In Nicoletta Calzolari (Conference Chair), Khalid Choukri, Bente Maegaard, Joseph Mariani, Jan Odijk, Stelios Piperidis, Mike Rosner, a Daniel Tapias, editors, *Proceedings of the Seventh conference on International Language Resources and Evaluation (LREC)*, Valletta, Malta, may 2010. European Language Resources Association (ELRA). ISBN 2-9517408-6-7.

- Jarmila Panevová, Eva Benešová, a Petr Sgall. *Čas a modalita v češtině*. Praha, 1971.
- Jarmila Panevová, Veronika Řezníčková, a Zdeňka Uřešová. The Theory of Control Applied to the Prague Dependency Treebank (PDT). In Robert Frank, editor, *Proceedings of the 6th International Workshop on Tree Adjoining Grammars and Related Frameworks (TAG+6)*, pages 175—180, Venezia, 2002. Università di Venezia.
- Jarmila Panevová, Eva Hajičová, Markéta Lopatková, Marie Mikulová, Magda Ševčíková, a Jan Štěpánek. *Mluvnice současné češtiny II - Syntax*. Karolinum, Praha, in prep.
- Eugen Pauliny. *Štruktúra slovenského slovesa*. SAVU, Bratislava, 1943.
- Jan Petr. *Mluvnice češtiny I*. Academia, Praha, 1986a.
- Jan Petr. *Mluvnice češtiny II*. Academia, Praha, 1986b.
- Jan Petr. *Mluvnice češtiny III*. Academia, Praha, 1987.
- Karin Pittner a Judith Berman. *Deutsche Syntax. Ein Arbeitsbuch*. Tübingen: Gunter Narr Verlag., 2008. ISBN 978-3-8233-6450-4.
- Magda Razimová a Zdeněk Žabokrtský. Morphological meanings in the prague dependency treebank 2.0. In *Proceedings of the 8th International Conference, TSD 2005*, pages 148–155, 2005.
- Jaroslav Sedláček. *Úvod do teorie grafů*. Praha, 1981.
- Petr Sgall. Functional sentence perspective. *Studies in Mathematical Linguistics*, 2:203–225, 1967.
- Petr Sgall. Teorie valence a její formální zpracování. *Slovo a slovesnost*, 59:15–29, 1998. ISSN 0037-7031.
- Petr Sgall. Valence jako jádro jazykového systému. *Slovo a slovesnost*, 67:163–178, 2006a. ISSN 0037-7031.
- Petr Sgall. *Language in its multifarious aspects*. Karolinum, Praha, Czech Republic, 1 edition, 2006b. ISBN 80-246-1158-9.
- Petr Sgall, Ladislav Nebeský, Alla Goralčíková, a Eva Hajičová. *Functional Approach to Syntax in Generative Description of Language*. New York, 1969.
- Petr Sgall, Eva Hajičová, a Eva Benešová. *Topic, focus and generative semantics*. Scriptor Verlag, Kronberg Taunus., 1973. ISBN 3589000341.
- Petr Sgall, Alevtina Bémová, Jan Borota, Eva Hajičová, Ivana Hajičová, Petr Jirků, Jarmila Panevová, Petr Piřha, Martin Plátek, a Jarka Vrbová. *Úvod do syntaxe a sémantiky*, volume 22 of *Studie a práce lingvistické*. Academia, Prague, 1986a.
- Petr Sgall, Eva Hajičová, a Jarmila Panevová. *The Meaning of the Sentence in Its Semantic and Pragmatic Aspects*. Dordrecht, Reidel, and Prague, Academia, Prague, 1986b.
- Jana Šindlerová a Ondřej Bojar. Towards english-czech parallel valency lexicon via treebank examples. In *Proceedings of 8th Treebanks and Linguistic Theories Workshop (TLT)*, pages 185–195, Milano, Italy, 2009.
- Hana Skoumalová. *Czech Syntactic Lexicon*. PhD thesis, Prague, 2001.
- Hana Skoumalová. Extracting valency frames of Czech verbs from existing electronical dictionaries. *Prague Bulletin of Mathematical Linguistics*, (77):19—62, 2002. ISSN 0032-6585.

- Vladimír Šmilauer. Slovesný čas. *Naše řeč*, 27(8):169–179, 1943a.
- Vladimír Šmilauer. Slovesný čas. *Naše řeč*, 27(9):193–197, 1943b.
- Vladimír Šmilauer. *Novočeská skladba*. SPN, Praha, 1947.
- Vladimír Šmilauer. *Novočeské tvoření slov*. SPN, Praha, 1971.
- Karl-Ernst Sommerfeldt a Herbert Schreiber. *Wörterbuch der Valenz und Distribution der deutschen Adjektive*. Tübingen, 1983a.
- Karl-Ernst Sommerfeldt a Herbert Schreiber. *Wörterbuch der Valenz und Distribution der Substantive*. Tübingen, 1983b.
- SSJČ. *Slovník spisovného jazyka českého*. Academia, Praha, 1989.
- Jan Štěpánek. *Závislostní zachycení větné struktury v anotovaném syntaktickém korpusu (nástroje pro zajištění konzistence dat)*. PhD thesis, MFF UK, Prague, Czech Rep., 2006.
- František Štícha. K užívání a významu dvojí formy trpného rodu v současné češtině. *Naše řeč*, 62:57–71, 1979.
- František Štícha. Konkurence krátkých a dlouhých variant participiálních tvarů v přísudku. *Naše řeč*, (63):1–14, 1980.
- František Štícha. K syntakticko-sémantické konkurenci aktivních, participiálních a reflexivních konstrukcí. *Slovo a slovesnost*, 42:183–192, 1981. ISSN 0037-7031.
- František Štícha. *Utváření a hierarchizace struktury větného znaku*. Univerzita Karlova, Praha, 1984.
- František Štícha. Systémový a funkční status konstrukcí s n/t-ovými participii v současné češtině. *Slovo a slovesnost*, 47:177–185, 1986. ISSN 0037-7031.
- František Štícha. K vývoji zvrátneho pasíva ve spisovné češtině. *Listy filologické*, 111:22–29, 1988. ISSN 0037-7031.
- František Štícha. K užívání opisného pasíva v současné češtině. *Naše řeč*, 73:63–73, 1990.
- Angelika Storrer. Verbvalenz. Theoretische und methodische Grundlagen ihrer Beschreibung in Grammatikographie und Lexikographie. *Reihe Germanistische Linguistik*, 126:414, 1992.
- Markéta Straňáková-Lopatková, Hana Skoumalová, a Zdeněk Žabokrtský. Enhancing the Valency Dictionary of Czech Verbs: Tectogrammatical Annotation. In R. Mouček K. Taušer V. Matoušek, P. Mautner, editor, *TSD2001 Proceedings*, pages 142–149. Springer-Verlag Berlin Heidelberg New York, 2001.
- Nada Svozilová, Hana Prouzová, a Anna Jirsová. *Slovesa pro praxi. Valenční slovník nejčastějších českých sloves*. Academia, Praha, 1997. ISBN 80-200-0618-4.
- Nada Svozilová, Hana Prouzová, a Anna Jirsová. *Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení*. Academia, Praha, 2005. ISBN 80-200-1310-5.
- Mariona Taulé, Maria Antònia Martí, a Marta Recasens. AnCorà: Multilevel Annotated Corpora for Catalan and Spanish. In *Proceedings of the 6th International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC-2008)*, Marrakesh, Morocco, 2008.
- Lucien Tesnière. *Éléments de syntaxe structurale*. Paris, 1959.

- František Trávníček. *Mluvnice spisovné češtiny*, 2. Slovanské nakladatelství, Praha, 1951.
- Zdeňka Urešová. *Verbal Valency in the Prague Dependency Treebank from the Annotator's Point of View*, pages 93–112. Veda Bratislava, Slovakia, 2005. ISBN 80-224-0880-8.
- Zdeňka Urešová. Building the PDT-VALLEX valency lexicon. In *On-line Proceedings of the fifth Corpus Linguistics Conference*, University of Liverpool, 2009. Liverpool, UK. URL <http://ucrel.lancs.ac.uk/publications/cl2009/>.
- Zdeňka Urešová. PDT-vallex - trochu jiný valenční slovník. In Mária Šimková, editor, *Slovo - Tvorba - Dynamickosť. Na počesť Kláry Buzássyovej*, pages 278–286, Bratislava, Slovakia, 2010. Veda. ISBN 978-80-224-1107-3.
- Zdeňka Urešová. *Valenční slovník Pražského závislostního korpusu (PDT-Vallex)*, volume 1 of *Studies in Computational and Theoretical Linguistics*. UFAL MFF UK, Prague, Czech Republic, in press.
- Zdeňka Urešová a Petr Pajas. Diatheses in the Czech Valency Lexicon PDT-Vallex. In *Slovko 2009, NLP, Corpus Linguistics, Corpus Based Grammar Research*, pages 358–376, 2009.
- Vladimir A. Uspenskij. K ponjatiju diatezy. *Problemy lingvističeskoj tipologii i struktury jazyka*, pages 65–84, 1977.
- Nianwen Xue, Fu-Dong Chiou, a Martha Palmer. Building a large-scale annotated chinese corpus. In *Proceedings of COLING 2002*, volume 2, pages 1100–1106, Taipei, Taiwan, 2002. ISBN 1-55860-894-X.
- Zdeněk Žabokrtský. *Valency lexicon of Czech verbs*. PhD thesis, ÚFAL MFF UK, Prague, 2005.

Rejstřík

A

aktant, 6, 16, **20**, 20–22, 24, 45, 52, 53, 57, 58, 89, 106
 fakultativní, **20**, 22, 24, 57, 85
 obligatorní, **20**, 22, 24, 57
anotace, 1, **27**, 28, 47, 49, 50, 58
argument, 5, 9, **20**, 99
atribut, **20**, 30, 35, 37
autosémantické slovo, **18**

C

case theory, 7

Č

člen, **17**
 nadřízený, **17**
 podřízený, **17**
 rámce, **36**, 51, 77
 řídící, 69
 větný, **18**, 45

D

determinace, **61**
dialogový test, **14**, 22–24
diateze, 2, **87**, 88, 91, 92, 94–96, 103, 105
 dispoziční, 153
 kauzativní, 156
 nerodové, 89
 objektové, 89
 pasivní, 107
 pasivní reflexivní, 123
 pasivní v dějovém významu, 107
 primární, **89**, 94, 106
 recipientní, 150
 rezultativní, 137

rodové, 89
sekundární, **89**, 94
subjektové, 89

F

formát, 61, 79, 84
 hesla, **34**
 transformovaného rámce, **94**
funktor, 13, 14, 16, **20**, 21, 29, 36, 47, 51
Funkční generativní popis, 1, **9**, 14, 195

G

gramatém, **20**, **29**, 30, 88, 92, 93, 146, 168

H

head of the phrase, 7
hrana, **18**, 30

K

kanonický rámec, **36**, 65, 92, 106, 134, 176, 179
kognitivní role, **21**
koordinace, **19**, 162, 165, 167
koreference, 28, **30**, 162, 166, 168
kořen, 18, **71**, 80, 134

L

lema, 66
 morfologické, **37**, 66, 101, 104
 tektogramatické, 30, 34, **37**, 104

M

manuál, 57
 analytický, 139
 morfologický, 74
 tektogramatický, 57, 69, 94
 modifikační pravidlo, 100, 101, 103

P

PDT-Vallex, 2, 27, 32, 34, 35, 39, 46, 57, 59,
 61, 82, 87, 92
 podstrom, 18, 34, 36, 59, 63, 69, 101
 polysémie, 40
 posouvání, 20, 21, 24, 26
 povrchová realizace, 20, 25, 36, 58–60, 65,
 79
 infinitivem slovesa, 64
 konkrétním slovem, frází nebo její čás-
 tí, 64
 předložkovým pádem, 62
 přímým pádem, 62
 třídou slov v dané formě, 64
 vedlejší větou, 63
 Pražský závislostní korpus, 28, 37, 58, 61,
 82, 87
 přepisovací pravidla, 98
 přepisovací pravidlo, 98, 100

R

reciprocita, 158, 160–162
 reciprokalizace, 96, 165
 rekce, 5, 8, 61
 rovina, 1
 analytická, 1, 22, 29, 30, 36, 37
 tektogramatická, 1, 18, 19, 22, 29

S

strom, 18, 29
 analytický, 58, 59, 60, 79
 tektogramatický, 19, 58, 59, 92, 106
 závislostní, 18, 19
 subfunktor, 20, 49, 50, 57

subkategorizace, 5, 7
 syntax, 6
 hloubková, 29
 povrchová, 29, 134
 tradiční, 6
 závislostní, 17, 19

T

tektogramatická reprezentace, 18
 theta grids, 7
 theta roles, 7
 token, 67
 transformační pravidla, 92, 96, 103, 105
 pro dispoziční diatezi, 154
 pro kauzativní diatezi, 157
 pro pasivní opisnou diatezi, 110, 113,
 114, 116–119, 121
 pro pasivní reflexivní diatezi, 126, 127,
 130–132, 134, 136
 pro primární diatezi, 106
 pro nesubjektový rezultatív, 142
 pro reciprocitu, 174
 pro subjektový rezultatív, 139

U

uzel, 17, 36, 58, 101, 119
 řídící, 18, 69, 108
 závislý, 18, 69

V

valence, 5, 37
 kombinovaná, 8
 syntaktická, 7
 sémantická, 8
 v PDT, 66
 ve FGP, 19
 valenční, 5
 doplnění, 11, 19, 22, 31
 heslo, 34
 rámeček, 7, 11, 13, 14, 20, 24, 33, 45, 52,
 68, 83, 85
 slovník, 2, 7, 10, 12, 27, 29, 34, 37, 83

struktura, 6
teorie, 2, 5, 6, 9, 27, 29
volné doplnění, 16, 20, 21–23, 45
 fakultativní, 20, 22, 24
 obligatorní, 20, 22, 24
význam, 38, 41
 frazeologický, 46, 64, 119
 přenesený, 41, 43
 stavový, 48, 49
 vyprázdňený, 41, 119
 základní, 41, 42, 43

X

x-bar theory, 7